

JIHOČESKÁ UNIVERZITA ČESKÉ BUDĚJOVICE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

Problematika středních odborných škol – krádeže
Bakalářská práce

České Budějovice 2012

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. et Mgr. Jiří Kressa

Vypracoval/a:
Marcela Žáková

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Švábov 23. 4. 2012

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Jiřímu Kressovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Marcela Žáková

OBSAH

Úvod	6
I. Teoretická část.....	7
1. Vymezení základních pojmů	7
2. Období dospívání	9
2.1 Adolescence.....	9
2.2 Poruchy chování v adolescenci.....	10
3. Přehled základních činitelů.....	12
3.1 Vnitřní činitelé.....	12
3.1.1 Dědičnost.....	12
3.1.2 Osobnost.....	13
3.2 Vnější činitelé.....	14
3.2.1 Rodina.....	14
3.2.2 Škola.....	15
3.2.3 Vrstevnické party.....	16
3.2.4 Trávení volného času.....	17
3.2.5 Vliv masmédií.....	18
4. Krádeže a jejich charakteristika.....	21
1.1 Krádeže.....	21
1.2 Způsoby krádeže.....	22
1.3 Cíl a motiv krádeže.....	22
1.4 Příčiny krádeže.....	23
5. Základní kompetence prevence.....	25
5.1. Dělení prevence kriminality.....	25
6. Formy řešení kriminality mládeže.....	28
6.1 Formy řešení případů krádeže v prostředí školy.....	28
6.1.1 Školský zákon.....	30
6.2 Formy ochranných opatření a trestů.....	31
6.2.1 Výchovná opatření.....	32
6.2.2 Ochranná opatření.....	33
6.2.3 Trestní opatření.....	34
7. Statistika krádeží mladistvých pro rok 2010.....	36

II. Praktická část.....	37
7. Cíle výzkumu.....	37
7.1. Výzkumná metoda.....	37
7.2. Charakteristika výzkumného vzorku	38
7.3. Analýza rozhovorů.....	38
7.3.1 Výzkumná otázka č. 1.....	39
7.3.2 Výzkumná otázka č. 2.....	40
7.3.3 Výzkumná otázka č.3.....	42
7.4. Závěr šetření.....	44
Závěr.....	46
Resumé.....	47
Seznam použité literatury.....	48
Seznam příloh.....	51
Rozhovor č. 1.....	52
Rozhovor č. 2.....	55
Rozhovor č. 3.....	58
Rozhovor č. 4.....	60
Rozhovor č. 5.....	62

Úvod

Naše společnost věnuje dětem a dospívajícím velkou pozornost a poskytuje značné prostředky na to, aby byl umožněn zdárný jejich vývoj. I přesto se stává, že určitá část mladistvých není pro společnost přínosem, ale naopak, dostává se s ní už ve školním věku do rozporu. Příčiny takového chování můžou být různé, a to třeba nedostatečnou péčí rodiny, kde nedochází k uspokojování fyzických, psychických a sociálních potřeb. Nebo vlivem nesprávné sociální skupiny.

Pracuji jako učitelka odborného výcviku a denně se setkám s mladistvými, z různých sociálních prostředí. Několikrát jsme se svými kolegyněmi řešili krádež na pracovišti odborného výcviku, kde se převážně ztráceli peněžní obnosy, mobily a nebo dokonce suroviny. Proto jsem si problematiku krádeží vybrala jako téma své bakalářské práce.

Cílem mé bakalářské práce je seznámit veřejnost s problematikou mladistvých a to s krádežemi dospívajících jedinců. V teoretické části bakalářské práce se zaměřuji na interpretaci základních pojmů jako vývojové stadium dospívání. V další části poukážu na vnitřní a vnější příčiny, jež mají vliv na dítě, které svým chováním způsobuje negativní následky. Zaměřila jsem se na působnost rodiny a jejího prostředí, možné poruchy mající vliv na vývoj dítěte a jeho výchovu, ale i prostředí školy a vliv vrstevnických skupin. Trávení volného času mladistvého, vliv masmédií a počítačů na osobnost dospívajícího. Pokusím se srozumitelně ozřejmit formy krádeží mladistvého, způsoby a příčiny tohoto sociálně patologického jevu. V kostce nastíním různá možná řešení problematiky krádeží, preventivní opatření, ale i také současnou trestněprávní odpovědnost mladistvého.

V praktické části je provedena analýza na základě anonymního dotazníku, který je zaměřen na celkovou problematiku krádeží mezi žáky na střední odborné škole v Třebíči. V rozhovoru zjišťuji míru krádeží a jejich motivaci, která způsobuje tento sociálněpatologický jev.

Cílem práce je vymezit problematiku krádeží mladistvých, analyzovat mechanismy, které jsou spouštěči tohoto delikventního chování, vyhodnotit současný stav vývoje krádeží a zejména ověřit důležitost výchovy osobnosti mladistvého.

I. Teoretická část

1. Vymezení základních pojmů

Pro analýzu jakéhokoli problému je nutné stanovit si a vymezit základní pojmy, které budou uvedeny v následujících kapitolách.

Delikt

- Čin porušující platnou právní a morální normu. (Jandourek, 2001, s. 55)

Delikvence

- Způsob chování porušující zákonné nebo jiné normy chování a způsobující jednotlivci nebo společnosti újmu. (Kapr, 1997, s. 80) Označuje se jím trestné činy, tak i přestupky. (Jandourek, 2001, s. 55) Nejčastěji se tento termín užívá pro označení trestné činnosti mládeže. (Kapr, 1997, s. 80)

Kriminalita

- Používáme jako synonymum výrazu *skutečná kriminalita*, je to množina všech trestných činů definovaných v zákoně a spáchaných kýmkoli, tedy i osobou, která ještě není trestně odpovědná. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 316)

Predelikventní

- Chování, z něhož se s vyšší pravděpodobností než z jiných typů chování může vyvinout trestná činnost, jsou to např. útoky z domova, záškoláctví, agresivní napadání spolužáků. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 316)

Prevence

- Předcházení nežádoucích jevů (Hartl, 2000, s. 450). Prevence znamená snahu o to, aby v budoucnu nedocházelo k trestné činnosti.

Socializace

- Zapojení jedince do lidské společnosti, ať po stránce pracovní a společenské, ale také ve smyslu uspokojení touhy po sebeuplatnění a sebeuspokojení. (Skopalová, 2002, s.13)

Sociálně patologické jevy

- Dřívější označení pro negativní jevy ve společnosti. Dnes se místo sociální patologie hovoří o sociální deviaci. (Jandourek , 2001, s. 183)

Sociální deviace

(z lat. Deviato – odchylka, úchylka)

- Pojem sociální deviace se označuje každé sociální chování jednotlivce či skupiny, které porušuje nějakou sociální normu nebo systém norem. (Hladílek, 2004, s. 5)

2. Období dospívání

Je přechodnou fází života, kdy jedinec již není dítětem, ale ještě není dospělý. Toto období je sice klidnější, než období puberty, ale i tak je kritické a rizikové. Označuje se jako období adolescence.

2.1 adolescence

Pojem adolescence – latinské sloveso – dorůstat, dospívat, mohutnět. Toto období je lokalizováno přibližně mezi 15. a 20. rokem života člověka, kdy na počátku je pohlavní zralost, ukončení základní školy a poté ekonomická nezávislost a nástup do zaměstnání. Adolescence je období, které člověku slouží k urovnání si vlastních hodnot, postojů a cílů. V tomto přechodném období mezi dětstvím a dospělostí, dochází ke komplexní proměně osobnosti v oblasti somatické, psychické i sociální. Mnohé změny jsou primárně podmíněny biologicky, ale vždy je významně ovlivňují psychické a sociální faktory. Průběh dospívání je také závislý na konkrétních kulturních a společenských podmínkách, z nichž vyplívají požadavky a očekávání společnosti ve vztahu k dospívajícím. Jedinec má zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si zralejší formu vlastní identity. (Vágnerová, 2005, str.321)

Během **biologických** změn adolescenta dochází k ukončení tělesného vývoje, které provází menší růstové a hmotnostní změny, a proporционаlita těla nabývá forem dospělého člověka. Končí proces osifikace a ustaluje se počet kostí, dochází k výraznějšímu vývoji v pohybové oblasti, kdy jsou pohyby koordinovanější, ladnější a harmonické. V tomto období se lidské tělo vyznačuje největší harmonií a krásou.

Současně s biologickým zrání probíhá řada významných **psychických změn**, které jsou charakteristické ohlašováním nových pudových tendencí a hledání nových způsobů jejich uspokojování a kontroly. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 138)

Ustalují se **citové** vlastnosti, čímž se postupně ztrácí citová labilita. Adolescent dosahuje citové zralosti.

Z hlediska vývoje **poznávacích procesů** v období adolescence, se rozumové schopnosti dostávají na úroveň dospělého člověka, vjemy a představy dosahují stupně zralosti. Po stránce kvalitativní se zdokonaluje paměť a postupně se ukončuje rozvoj intelektových schopností. V tomto období je adolescent kritický, snaží se zaujímat vlastní názory, nechce mechanicky přejímat názory druhých. Rád řeší problémy

teoretické, filozofické, společenské nebo politické, pouští se do diskuzí s vrstevníky, ale i s dospělými, přitom se vyznačuje bystrostí a pohotovostí, ale také dokáže uznat svůj omyl.

Vztahy k dospělým se ustalují, adolescent si dospělého váží, respektuje ho, přijímá jeho názory, argumenty a poučování, také je tolerantnější jeho k chybám a snaží se pochopit jejich chování. Může dojít k přátelskému vztahu mezi adolescentem a dospělým jedincem, ale pokud dospělý uznává osobnost mladého člověka a respektuje právo na svobodné rozhodování. I když vztahy k dospělým či-li rodičům se zklidňují, přesto dochází k emancipaci od rodiny a dospívající se osamostatňuje. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 153)

Mezi **vrstevníky** se prohlubují přátelské vztahy, které jsou daleko trvalejší a důvěrnější. Adolescent si vytváří vlastní společnost, kdy má potřebu vyhledávat a navazovat nové vztahy s větším počtem lidí. Důvodem tohoto vyhledávání bývá většinou potřeba se svěřit, vzájemná důvěra nebo společenské zájmy a cíle.

Vznikají také nové **vztahy mezi pohlavími**, první lásky, které většinou nemají dlouhého trvání. Partnerské vztahy jsou charakteristické velkou zamilovaností, projevující se něžnostmi, vzájemným objímáním a líbáním. Většina adolescentů věří v lásku, která dává životu mladého člověka smysl. Svého partnera si většinou vybírají podle zevnějšku, což bývá často přeceňované, zejména na začátku vztahu. Ale i zde platí, že čím je člověk zralejší a přemýšlivější, tím méně je přitahován pouze zevnějškem.

Dalším důležitým mezníkem v období dospívání je ukončení profesní přípravy, následované nástupem do zaměstnání. Což je považováno za jeden z důkazů dospělosti a přiznání větších práv, nastává totiž ekonomická nezávislost. (Vágnerová, 2005, str.390)

2.3 Poruchy chování v dospívání

Období dospívání je komplikovaným životním obdobím, doprovázeným snahou jedince o odloučení od rodičů. Jde také o období experimentování, testování hranic a odmítání pravidel. Určitý stupeň problémového chování je pro toto období charakteristický. Potíže nastávají, pokud poruchové chování přetrvává, opakuje se nebo se stává nebezpečným pro jedince a jeho okolí.

Poruchy chování lze charakterizovat jako odchylku v oblasti socializace, kdy jedinec není schopen respektovat normy chování na úrovni odpovídajícího věku, eventuálně na úrovni svých rozumových schopností. (Vágnerová, 2005, s.779)

Normou chování je to, co společenská kritéria jako normální vymezují, obvykle ve vztahu k tradici. Sociální norma je vždy vázaná na sociální skupinu a představuje pravidla soužití v jednom sociálním kontextu. Normální je to, co je ve skupině obvyklé, přípustné. Osvojování si sociálních norem probíhá u člověka během jeho vývoje a souvisí mimo jiné s mravním vývojem člověka.

Podle společenské závažnosti se poruchy chování dělí na:

- **disociální poruchu chování**, která se projevuje jako dílčí porucha sociálních vztahů s krátkodobými výstřelky v chování. Často souvisí s věkovými zvláštnostmi. Jsou odstranitelné běžnými pedagogickými prostředky;
- **asociální poruchu chování**, která je sice společensky závažnější, ale ještě nedochází k ničení společenských hodnot. Jedinec se vyřazuje ze svého sociálního prostředí, ale aktivně proti němu nevystupuje. Škodí především sám sobě. Nelze je řešit běžnými pedagogickými prostředky, ale v pedagogicko-psychologických poradnách nebo návštěvou u psychiatra.
- **antisociální poruchou chování**, která se vyznačuje nejvyšší společenskou nebezpečností, porušováním základních společenských norem, často i právních. Jedinec škodí společnosti a to vědomě s cílem ublížit.

Mezi nejčastější poruchy chování u dospívající mládeže je především lhaní, krádeže, útoky, drogová závislost, nikotinizmus nebo gamblerství. (Slomek, 2006, s. 9)

3. Přehled základních činitelů

V souvislosti s poruchami chování je potřeba upozornit na vnitřní a vnější činitele, které se významně podílí na delikventní chování mladistvého jedince.

3.1 Vnitřní činitele

3.1.1 Dědičnost

Vliv na jednotlivé složky osobnosti má dědičnost. Pod tímto pojmem se rozumí přenášení vloh z rodičů na potomky. Souhrn všech dědičných informací se nazývá genotyp. Jsou to předpoklady ke vzniku různých vlastností organismu. Genetické vlohy určují míru rizika vzniku psychické odchylky. Jejich konkrétní projev je ve větší či menší míře závislý na působení vnějšího prostředí. Jak pro normální, tak v ještě větší míře pro patologické varianty je důležitá míra, v níž mohou být psychické vlastnosti předurčeny geneticky, a nakolik jsou naopak ovlivnitelné prostředím. Tato míra je u různých normálních vlastností odlišná, obecně platí, že čím je geneticky podmíněná porucha rozvoje určité funkce závažnější, tím méně se zde mohou uplatnit vlivy prostředí.

Genetické informace jsou zakódovány ve formě genů tvořících dvě identické sady. Jedna pochází z otcovské zárodečné buňky a druhá z mateřské. Mezi dvojicí genů se stejnou funkcí existují nejrůznější vztahy, které mohou být velmi složité a nejsou ještě zcela objasněny. Žádný gen, ani gen, jehož funkce je nějak změněna, se neprojevuje zcela izolovaně, ale vždy v rámci celého genotypu, resp. organismu jedince, žijícího v určitém prostředí. (Vágnerová, 2004, s.32)

Genetická dispozice k disharmonickému vývoji a nestandardnímu způsobu reagování se v dětství může projevovat především na úrovni temperamentu. Jedinec má vyšší míru tendence k delikventnímu jednání, kdy je zvýšeně dráždivý, má vyšší impulzivitu a nižší míru tolerance. Tyto dispozice, které jsou dány geneticky, mohou vzniknout v průběhu vývoje plodu v prenatálním a perinatálním období. K vrozeným faktorům patří také úroveň mentálních schopností. Zde se může konstatovat, že se kriminálního chování dopouštějí jedinci, jejichž rozumové schopnosti jsou nižší. (Fischer, Škoda, 2009, s. 94)

Geny však tvoří pouze určitou část DNA, zbytek jsou tzv. spínače. K sociálně psychologickým faktorům ovlivňujícím změnu chování patří informovanost, vzdělání, názory jednotlivce na rizika spojená s jeho chováním. V oblasti interpersonální mají

vliv na snahy jednotlivce o změnu chování názory a činy ostatních. Zanedbatelný není ani vliv party. Také sociálně politické prostředí hraje významnou roli, např. postoje společnosti k danému jevu.

3.1.2 Osobnost

Typickým znakem osobnosti předpokládající kriminální chování mládeže je **impulzivita**. Jedinec mívá potíže s ovládáním svých impulzivních projevů – není schopen krotit své přirozené podněty, které mu působí radost ne přináší uklidnění. Často nedokáže ovládnout své touhy nebo odolat pokušení, která mu kriminální činnost nabízí. (Kyriacou, 2005, s.136)

Dalším znakem osobnosti v souvislosti delikventním jednáním je **sebehodnocení**. Většina delikventně jednajících lidí má negativní sebehodnocení, že si sebe nevážící, nemají o své hodnotě jasnou představu, jejich sebehodnocení je plně protikladů. Naopak u menší podskupiny delikventů je sebehodnocení nerealisticky zvýšené. Osoby, jež se dopouštějí trestného činu opakovaně, mají v průměru nižší sebehodnocení než ti, kteří se proti zákonu provinili jen jednou. Delikventní chování je některými autory přímo vysvětlováno jako pokus člověka s nízkým sebehodnocením zvýšit pocit vlastní hodnoty kriminálním činem v podmínkách, které mu neumožňují, případně blokují běžnou, společensky přijatelnou formu potvrzování vlastní hodnoty studijními výsledky, prací, sportovními výkony, úspěšně realizovaným vztahem k člověku opačného pohlaví, založením rodiny atp. Kriminalita by z tohoto hlediska byla jakýmsi obranným mechanismem(Matoušek, Kroftová, 2003, s. 56)

Dalším znakem delikventního jedince je **narušená morálka**. Pachatel trestného činu si uvědomuje závažnost svého činu, že to co provedl, dělat neměl. Jeho zábrany k provedení trestného činu jsou nízké a i v menší míře pociťuje následný pocit studu a viny.

Dalším znakem osobnosti delikventa je **empatie**. Delikventně jednající osoba má horší schopnost hodnotit situaci očima druhého. Jeho vlastní akce jsou podnikány bez respektu k druhým lidem.

Komunikační dovednosti a způsob **řešení konfliktů** jsou dalšími znaky osobnosti delikventa. Delikventně jednající jedinci mají, jak se dá předpokládat, v průměru nižší schopnost vnímat sociální významy lidského chování, řadí je do méně kategorií, hůře tolerují dvojznačnost v sociální komunikaci, na sociální chování reagují

méně přiměřeně - z hlediska běžných norem - a konflikty řeší méně konstruktivně, zkratovitěji a i agresivněji. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 59)

3.2 Vnější činitele

3.2.1 Rodina

Rodina je specifickou malou sociální skupinou. V rodině dochází k uspokojování fyzických, psychických a sociálních potřeb. Poskytuje zámezi potřebné ke společenské seberealizaci, je zdrojem vzorců chování a zkušeností, které nemůže získat v jiném prostředí. Rodina formuje jedince v průběhu jeho vývoje a je významným nositelem jeho budoucích společenských rolí a identity. (Fischer, Škoda, 2009, s.140)

Význam rodiny pro zdárný vývoj dítěte je nezastupitelný. Dítě se do rodiny rodí, od svých rodičů dostává genetickou výbavu, má rozhodující vliv na celkový rozvoj jeho osobnosti, zvláště v raném věku dítěte. Především v rodině se v počátku života dítěte děje proces socializace

Podle Štíпка rodina plní tyto základní funkce:

- **Biologicko–reprodukční funkce** rodiny slouží k udržení života početím a porozením nového člověka (nejde jen zplodit a přivést dítě na svět, ale zabezpečit mu všechny potřebné podmínky pro život a pro jeho další vývoj)
- **Sociálně-ekonomická funkce** rodiny zajišťuje hmotné zabezpečení (příprava stravy, úklid, vedení domácnosti)
- **Socializačně–výchovná funkce** rodiny učí dítě přizpůsobovat se sociálnímu životu, osvojovat si základní návyky a způsoby chování ve společnosti.
- **Emocionální funkce** rodiny poskytuje potřebné citové zámezi, pocit lásky, bezpečí a jistoty. Bohužel přibývá rodin, které tuto funkci plní jen s velkými obtížemi, resp. neplní vůbec. Z tohoto důvodu narůstá počet deprimovaných dětí. (Štípek, 1987, s.33)

Aby rodina plnila uvedené funkce je třeba přítomnosti všech jejích členů. Vzhledem k dítěti hlavně obou rodičů. Je všeobecně známo, že absence jednoho z rodičů je pro sociální i emocionální vývoj dítěte velmi škodlivá a snad ani nemůže projít bez následků. Pokud je rozpad rodiny neodvratitelný, je třeba udržet vztahy mezi oběma rodiči a dítětem na nejvyšší možné úrovni, aby zůstalo zachováno co nejvíce z výše zmiňovaných funkcí.

V případě, že některé z výše uvedených funkcí neplní, může se stát pro její příslušníky zdrojem případného negativního vývoje, poruch chování, či další sociálně patologických jevů. V takovém případě se hovoří o funkční i dysfunkční rodině. (Fischer, Škoda, 2009, s.80)

Fischer a Škoda uvádějí tyto poruchy ve výchově a funkcích rodinného prostředí:

Poruchy rodičovské role (poruchy rodičovství) – rodiče z různých důvodů se nemohou, nejsou schopni nebo nechťejí vykonávat to, co je nezbytné pro zdárný vývoj dítěte.

Rodiče se nemohou starat o své dítě – důvody spočívají např. v nepříznivých přírodních podmínkách a situacích (přírodní katastrofy), v poruchách fungování celé společnosti (válka, bída) nebo při narušení rodinného systému jako celku (úmrtí, nemoc, zdravotní stav dítěte, který mu zabraňuje žít doma)

Rodiče se neumějí starat o své dítě – situace, kdy rodiče nejsou schopni zabezpečit základní potřeby dítěte z důvodu vlastní nezralosti nebo neschopnosti se vyrovnat se zvláštními situacemi, jako mimomanželské narození dítěte nebo handicapované dítě.

Rodiče se o dítě starat nechťejí – příčiny spočívají v poruchách osobnosti rodičů, kteří neplní rodičovské povinnosti. Neposkytují dostatečnou péči dětem a v některých případech je opouštějí. Péče je nedostatečná, žádná nebo i škodlivá, lze ji označit jako zanedbávající.

Rodiče se o dítě starají nadměrně a hyperprotektivně – dítě má větší pozornost, než je třeba, což vede i k rozmazlování. Důsledkem je nepřipravenost na samostatný život.

Z hlediska společnosti plní rodina řadu funkcí a to biologické, ekonomické, sociální a psychologické. V případě, že některé z funkcí neplní, může se stát pro její příslušníky zdrojem případného negativního vývoje, poruch chování, vzniku a rozvoje sociálně patologických jevů. (Fischer, Škoda, 2009, s. 142)

3.2.2 Škola

Následně po rodině je škola první formální skupinou, kterou dítě provází na cestě životem. Je to společenská instituce, která pomáhá každému žákovi všestranně se rozvíjet a to fyzicky, psychicky, mravně a sociálně. (Galbavy, 2006, s. 97). Vytváří

základní materiální a citové hodnoty mladého člověka, které mají provázet jeho celý život a působit na celkové formování osobnosti.

Nepříznivé podmínky ve škole, mohou být důsledkem školního selhání. Škola má určité požadavky a očekávání. Některé z nich mohou být pro určité žáky těžko splnitelné. Hodnocení jejich výkonu i chování představuje specifickou zpětnou vazbu, jež může ovlivnit sebehodnocení dítěte. Pro neúspěšné nebo špatně adaptované děti se může stát ohrožujícím, nebo naopak bezvýznamným prostředím (např. tehdy, pokud rodina nepovažuje školní prospěch za podstatný). (Vágnerová, 2004, s. 47)

Důležité jsou i vztahy mezi učiteli a žáky. Dominantou je osobnost učitele, jež má určitou moc (i když objektivně dost omezenou), a proto může dítě různým způsobem ovlivnit. Učitel vytváří podmínky vzbuzující a udržující zájem žáků o učivo. Učitel má pomáhat žákovi překonat těžkosti spojené s osvojováním vědomostí, dovedností a návyků. Hromaděním nepochopeného učiva, nezajímavé formy a metody práce učitele, často vede k zápornému vztahu ke škole, který ho vede nežádoucím směrem. Bohužel, právě v tomto prostředí se často projevují první náznaky delikventního jednání. Jsou to především drobné krádeže, výtržnictví, záškoláctví a s tím i spojený špatný prospěch. Škola na takové projevy má možnost, ale i povinnost reagovat a zároveň řešit v zárodku v rámci školního pořádku, a nebo navrhnout náležité opatření příslušným orgánům

3.2.3 Vrstevnické party

V procesu vývoje osobnosti člověka dochází postupnému odpoutání od světa rodiny a k přimykání ke skupině vrstevníků. Je to přirozený proces, kdy dospívající vyhledává skupinu vrstevníků, kteří mají společné zájmy a cíle, určité názory či vzájemné porozumění. Zde však platí, jak na dospívajícího jedince bude tato vrstevnická skupina nebo-li parta působit, zda pozitivně či negativně.

Chaloupka rozděluje party na tyto skupiny:

- **pozitivní** – chování je v souladu se zájmy společnosti;
- **indiferentní** – jejich zaměření není jednoznačně protispolečenské, občas se objeví asociální projevy;
- **negativní** – dopouštějí se trestné činnosti. Jsou nazývány delikventní. Vznikají na „územním“ principu (např. na sídlišti, v jedné čtvrti). Jindy se rekrutují z prostředí mladých lidí – vrstevnické party (např. neúspěšných žáků na učilišti, příznivců různých hnutí apod.). Tito členové party se postupně vymykají

kontrole nebo se sociální kontrole vymknou zcela – záškoláctví, odchod od rodiny. Vytvářejí si svůj vlastní systém hodnot a mají tendenci se chovat nezávisle. Tímto způsobem života postrádají obvykle prostředky k životu, které si začínají opatřovat i kriminální činností. (Chaloupka, 1983, s. 16)

Pro rizikovou mládež z dysfunkčních rodin je vrstevnická skupina důležitější, než pro mladé lidi vyrůstající ve stabilně fungující rodině. Ale i pro dítě vychované funkční rodinou představuje každá vrstevnická skupina více nebo méně stresující nárok, např. obstat v očích vrstevníků jako někdo, kdo je „v pořádku“, kdo plně sdílí její hodnoty. Nároky vrstevnické skupiny jsou obvykle vyšší než u ostatních skupin. Zahrnují nejen způsob vyjadřování, ale úpravu zevnějšku, způsob chování, postoj ke škole, k práci, k rodičům, k penězům, k sexualitě, ke kouření, k drogám, k alkoholu apod.

U dětí z nefunkčních rodin je pravděpodobné, že potřeba kladného přijetí vrstevnické skupiny bude daleko silnější než u dětí s dobrým rodinným zázemím. Na tyto děti má vůdce skupiny daleko větší vliv a také toho využívá. Vstupním rituálem do již ustavené delikventní skupiny dokonce spáchání nějakého závažného trestného činu. Některé party jsou ke své kriminální činnosti přivedeny tím, že tráví čas v hernách a na diskotékách a záhy jim na tento způsob života přestane dostávat prostředků. Začnou si je opatřovat drobnými krádežemi, jež pak přerůstají v organizované, plánované akce s napojením na překupníky.

Neuvědomovaným motivem tohoto chování je pravděpodobně snaha předvést se před kamarády, což předpokládá skupinovou atmosféru, kvůli níž nikdo nedokáže couvnout, protože by se ve skupině blamoval svou slabostí. (Kroftová, Matoušek, 2003, s. 82)

3.2.4 Trávení volného času

Za volný čas je považován čas, v němž jedinec svobodně na základě svých zájmů, nálad a pocitů, volí svou činnost. V žádném dalším životním období není jedinec schopen zajímat se o tak široké spektrum zájmových aktivit jako v dětství a dospívání. Správný způsob trávení volného času hraje velkou roli zejména na poli prevence sociálně patologických jevů u mládeže. Bohužel současný vývoj volnočasových aktivit dětí a mládeže není příliš pozitivní. Prohlubuje se spíše pasivita. Snižuje se frekvence aktivit. Pouze jedna aktivita má každodenní frekvenci a to sledování televize. Mezi týdenní aktivity patří poslech hudby, četba časopisů, schůzky s přáteli a nicnedělání.

Měsíční aktivity jsou zaměřeny na návštěvy restaurací, diskoték, kina, sport, turistika a studium.(<http://aplikace.mvcr.cz/>)

Narůstání volného času je současně provázeno neschopností části mládeže plnohodnotně jej využívat. Existuje vztah mezi množstvím volného času a nízkou vzdělanostní úrovní i nízkými společenskými aspiracemi. Nejde ani tak o četbu škvárové literatury, ale spíše o nečinnost, bloumání po ulicích, návštěvu hospod a o výtržnosti z nudy. (Hladílek, Sociálně patologické jevy a výchova str.18) Proto je z výchovných důvodů u mládeže žádoucí pedagogické ovlivňování volného času. Jedním z cílů výchovy je naučit mladé rozumně využívat volný čas, formovat jeho zájmy.

Do doby mimo vyučování lze zahrnout tyto výchovně-vzdělávací činnosti:

- **odpočinkové a relaxační** činnosti jsou specifickým způsobem odpočinku, který má velký vliv na utváření způsobu života jedince;
- **zájmové činnosti** jsou cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti a na správnou společenskou orientaci.

Volný čas je předmětem zájmu pracovníků řady pedagogických a sociálních profesí, protože představuje na jedné straně příležitost pro osobnostní a sociální rozvoj dětí a mládeže, na druhou stranu v sobě skrývá nemalá rizika. Větší prostor pro nežádoucí aktivity mající negativní vliv na osobnost dítěte.

3.2.5 Vliv masmédií

Významným faktorem, mající vliv na trestnou činnost páchanou mladistvými pachateli jsou masmédia, nejčastěji televize a počítač s internetem. Televize a počítače jsou nedílnou součástí moderní společnosti. Jsou významným zprostředkovatelem informací, ale i také slouží k vyplňování volného času.

Televize

Obavy z toho, jak může televize ovlivnit děti, se vyskytují od chvíle, kdy byla televize vynalezena. Tyto obavy se stupňují spolu s tím, jak se zrychluje technologický vývoj a děti se stávají při konzumaci médií stále méně závislými na rodičích a dospělých obecně. Zvláště televize, se stala „náhradním rodičem“, který vedle otce a matky tráví s dítětem nejvíce času. Dospělí si to uvědomují, využívají toho, a současně je to trápí.

Není pochyb, že média mají vliv na socializaci mládeže. Děti a mládež sledují televizi nejvíce ze všech médií. Čas, který věnují sledování televize, je v průměru delší než všechny jiné mimoškolní činnosti, jimž se děti a dospívající v naší kultuře věnují. (Matoušek, Kroftová, 2003, s.100).

Dítě nedostatečně vychovávané, se snadno stane dítětem „vychovávaným televizí“ a snadněji z ní přijímá jak vzory, tak i druhy chování, od nichž by ho přiměřeně pečující vychovatelé odrazovali. Jsou ovšem děti, které ke kriminálnímu chování disponují i jiné vlivy než způsob výchovy v rodině. I tyto děti - podobně jako děti poškozované vlivem rodičů - mohou být vnímavější na „špatné příklady“ viděné v televizi. (Matoušek, Kroftová, 2003, s.104) Mládež je hlavně ovlivňována televizním násilím a všemi těmi nerealistickými seriály, ze kterých pak dospívající získává falešné představy o světě, vztazích a neskutečných možnostech. Bohužel, život není procházka růžovou zahradou, aby se na předlohu seriálů mohl spoléhat. Působení násilnické stánky televize se může v případě mládeže projevit v mnohem větším rozsahu než u dětí. Několika případech se doslova stala televize inspirací pro trestní čin. V případě mládeže je však tento faktor velice nebezpečný, protože život mladého člověka spácháním hrůzného činu může velice rychle skončit, resp. jeho zbytek bude prožit ve vězení.

Počítač a internet

Internet je oproti televizi velmi mladým médiem, ale jeho rychlost a oblíbenost je však zcela nebyvalá. Možnosti internetu jako informačně komunikačního média jsou obrovské, zároveň je zde však velké nebezpečí v podobě velké dostupnosti nevhodných informací, které se zcela nekontrolovatelně mohou k dětem dostat, v podobě anonymního kontaktů mezi mládeží nebo snadnou dostupností nevhodných internetových stránek (pornografie, násilí apod.)

Nežádoucí vazba vzniká také v podobě počítačových her. Nebezpečné jsou ty hry, které simulují nebezpečné, citově zatěžují prostředí. Simulují například smrtelné ohrožení mládeže, který se zcela ponoří do hry a silně prožívá události na simulátorech. Hráči jsou různě ohroženi v závislosti na struktuře jejich osobnosti a na inteligenci. Pro citově nestabilní jedince jsou tyto počítačové hry obzvláště nebezpečné. U těchto osob může dojít ke změně pojetí sama sebe a ke změně vztahu k jiným lidem, k porušení vnímání lidských a morálních hodnot. (Pokorná, Zlámal, 2003, s.12)

Počítač s internetem může být významným zdrojem poznání a užitečným pomocníkem v sebevzdělávání, ale také pouhou hračkou a neúčelným „polykačem

času“. Vzhledem k tomu, že osvěta a vzdělávání v oblasti počítačové gramotnosti výrazně zaostává za nebývale rychlým rozšiřováním této techniky do domácností, nebezpečí nevhodného používání tohoto média a negativních dopadů na rozvoj osobnosti mladého člověka je reálné a dosti vysoké.

4. Krádeže a jejich charakteristika

Mládež je v dnešní době výrazně orientovaná na peníze. Málokterá rodina dává svému dospívajícímu takové množství peněz, aby si mohl dovolit to, po čem touží a co vrstevnická skupina žádá (značkové oblečení, cigarety, alkohol, aj.) Většina mladistvých začíná krást peníze rodičům. Po zjištění rodičů, že jim chybí peněžní obnosy nebo dokonce šperky, zahajují preventivní opatření, tím, že své cennosti uzamykají. Sociálně slabší adolescenti kradou, aby rozdávaly druhým; doufají, že si tímto způsobem „koupí“ kamarády a budou členy jejich skupiny. Pokud kradou cizí majetek, pak jde především o získání kol, cigaret a alkoholu (menší obchody, trafiky na sídlištích).

4.1 Krádeže

Pojem krádež se rozumí porušení normy respektu k vlastnictví jiné osoby, omezení jednoho z práv druhého člověka nebo společnosti. Je charakteristická záměrností tohoto jednání. O krádeži lze mluvit teprve tehdy, když je dítě na takovém stupni rozumové vyspělosti, kdy je schopno chápat pojem vlastnictví a akceptovat normu chování, která vymezuje odlišný vztah k vlastním a cizím věcem. (Marie Vágnerová, 2004, s.795) Krádež je tedy společensky nežádoucí činnost, která může mít i různé podoby jako jsou loupež, podvody, vynucování, vylákání. Také může přerůst i do skupinových a chronických chorob. Mládež se dopouští krádeží i v hromadné dopravě, bytech, obchodech a jiných zařízeních. Typické pro období školní docházky je vykrádání aut. Nejlákavější pro mládež jsou krádeže, kde je riziko v některých případech velmi nízké, a to hlavně neopatrností poškozených, kteří někdy sami vytvářejí podmínky pro pachatele.

Krádeže mohou vypovídat i o nedostatku v zabezpečování potřeb dítěte a také o jeho výchovné zanedbanosti. (Vališová, Kašíková, 2011, s. 398)

Pokud se dítě dopustí krádeže, je namístě její podrobné a přesné vyšetření. Je nutné hledat příčinu, proč k ní došlo. Nikdy by nemělo dojít k potrestání jedince, aniž by byl znám motiv. (Martínek, 2009, s. 96)

Co se týče prostředí, kde dítě vyrůstá, existují rodiny, kde krádež není považována za něco zvláštního, není označovaná jako přečin, nýbrž jako chování, které rodině prospěje.

4.2 Způsoby krádeže

Pro posouzení významu krádeže jako signálu narušení osobnosti dítěte je podstatný způsob provedení.

- **neplánované, příležitostné krádeže** mají menší význam a týká se zejména mladších dětí. Jedná se o impulzivní reakci, aktuální potřeba vlastnit nějakou věc, která se jim líbí, aniž by o svém činu předem uvažovaly. (Vágnerová, 2004, s. 795)
- **plánované a promyšlené** jsou to závažnější krádeže, jež obvykle vyskytují až ve starším školním věku. Mohou být prováděny v partě nebo i samostatně, prognóza je tím nejpříznivější, čím je dítě mladší. Mnohdy je tento typ krádeže spojen s dalšími variantami poruchového jednání jako je např. šikana. (Slomek, 2006, s.11)
- **opakované krádeže v partě** jsou nejzávažnější. Zloděj má podporu ostatních členů skupiny a krádež ani nepovažuje za významnější porušení norem. Pokud dítě krade samo bývá ostatními odsouzeno, nemá žádnou podporu, a tak se spíše zafixují zábrany k opakování podobného činu. (Vágnerová, 2004, s.795)

4.3 Cíl a motiv krádeže

Dle Vágnerové mohou být pohnutky, které vedou mládež k tomuto sociálně patologickému chování podmíněny a sice:

- **Dítě krade pro sebe** – zde je základem nežádoucí aktivity potřeba získat něco, čeho nelze získat jiným sociálně přijatelnějším způsobem, někdy krade proto, že se jinému způsobu uspokojení svých potřeb nenaučilo. Ve vzácnějších případech dítě krade, protože rodina selhala, může jít o nouzové uspokojení základních potřeb, jako je jídlo, pití, ošacení apod. I citové strádání může být příčinou ke krádeži. Citově deprimované dítě má zvýšenou potřebu hromadit věci a jídlo, které jim slouží jako náhražka chybějícího citového zámezí;
- **Dítě krade pro druhé** – příčinou těchto krádeží bývá neuspokojená potřeba být akceptován a dosáhnout mezi vrstevníky vyšší prestiže. Tímto způsobem získává kamarády dítě, které je pro ostatní vrstevníky neatraktivní. Typické je, že se krádež uskutečňuje mimo teritorium skupiny, např. doma, v samoobsluze.

Dítě může být ke krádeži pro druhé donuceno, např. šikanou. Krade, protože se bojí následného trestu;

- **Dítě krade, aby demonstrovalo své kompetence** – jde o projev konformity k vrstevnickým normám a potřebu dosáhnout v této skupině přijatelné místo prestiže. Dítě krade, aby se vyrovnalo ostatním a potvrdilo, že „to dokáže taky“;
- **Dítě krade s partou nebo pro partu** – krádež je dána normami party, které je hodnotí jako žádoucí, nebo dokonce povinnou aktivitu. Odmítnutí by bylo hodnoceno jako přestupek a potrestáno. Dítě krade, protože si chce udržet svou pozici ve skupině. (Vágnerová, 2004, s.797).

4.4 Příčiny krádeže

Při zjištění krádeže je třeba hledat příčiny. Kriminologické výzkumy a zkušenosti pracovníků, policistů potvrzují že pachatelé trestní činnosti mají celou řadu společenských charakteristik a společných „zkušeností“, které do značné míry předurčují jejich asociální vývoj. K nejtypičtějším patří:

- disfunkční rodina
- změna opatrovnických vztahů v dětství a dospívání
- problémy se školní docházkou
- nízký sociální status
- sociální a kulturní vyloučení
- nestrukturovaný volný čas trávený převážně mimo rodinu s vrstevníky
- poruchy chování a nezvládnutelnosti
- snížený intelekt
- drogová a alkoholová závislost atd.

Specifický vliv na šíření sociálně patologických jevů mezi mládeží má i rychlost kulturních a sociálních změn probíhajících v České republice. Tyto změny předstihují přirozený generační posun v řadě životních postojů, zkušeností a zvyklostí. Dosavadní sociální hodnoty jsou odmítány a pro nové chybí podmínky. Do rodinného, sociálního života se negativně promítá i ztotožňování se s nevhodnými vzory postojů a chování, destabilizace stávajících norem a hodnot, s tím spojeny stres a nejistota. Výsledkem je zdání, že „všechno je možné“. Tato situace přináší řadu sociálně patologických důsledků – např. netrpělivou snahu se přiblížit novému životnímu stylu. Ten je ovšem

chápán nezralými jedinci, jako soubor hmotných znaků, jichž je třeba dosáhnout, a to i za cenu trestné činnosti. (Pokorná, Zlámal, 2003, s. 9)

5. Základní kompetence prevence

Dospívající se projevují snahou o emancipaci, sebeprosazení se, ale zároveň nechutí respektovat a spolupracovat s autoritami nebo starší generací. Jak ukazuje praxe, represe nestačí k potlačení sociálně patologických jevů, pokud není doprovázena preventivním opatřením. Naopak represe často prohlubuje antisociální zaměření mladých lidí, zvláště pokud dojde k odnětí svobody. Proto je důležité spojit prevenci a represí, přičemž prevence by měla být na prvním místě a represí užít pouze v krajním případě, když jiná opatření selhávají.

Prevenčí sociálně patologických jevů rozumíme „koncepční, komplexní, cílený, plánovitý, flexibilní a efektivní soubor opatření, odborných činností a nabídek, zaměřený na posilování a rozvoj společensky žádoucích postojů, hodnot, zájmů, forem zdravého životního stylu, chování a jednání jednotlivců a skupin. (Pokorný, Telcová, Tomko, 2001, s. 24).

5.1 Dělení prevence kriminality:

Prevence sociální

Sociální prevence je zaměřena na modifikaci chování jedince páchající trestnou činností, až po prostředí ve kterém žije. Tímto prostředím může být rodina, škola a jiné instituce. (Novotný, Zapletal, 2004, s. 173)

Prevence situační

Situační prevence je zaměřena na rizikové skupiny a jednotlivce potenciální pachatele. (Zoubková, Moulisová, 2007, s.102) Úkolem je omezit příležitosti ke spáchání trestné činnosti a na zvyšování rizika dopadení pro pachatele. Vhodné opatření této prevence jsou různé zabezpečovací zařízení zabraňující vniknutí do objektu nebo zlepšení dohledu nad lokalitou. (Novotný, Zapletal, 2004, s. 180)

Prevence viktimnosti

Prevence viktimnosti je zaměřena na informování občanů a to prostřednictvím preventivních programů. Je orientovaná především na potenciální a skutečné oběti trestných činů. Tato prevence zahrnuje různé kurzy sebeobrany, terapeutické a rehabilitační. (Novotný, Zapletal, 2004, s. 188)

Výše uvedené prevence se dělí na následné členění, které je v souvislosti s prevencí kriminality mládeže užíváno častěji:

Primární prevence

Primární prevence je orientována na předcházení delikventního jednání u celé populace dětí, resp. U těch dětí, jež se ještě delikventního chování nedopustily, ale podle určitých známek lze soudit, že k němu mají trvalejší sklon (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 335). Její součástí jsou opatření směřující k tomu, aby dospívající člověk přijal odpovědnost za sebe i za druhé a aby měl jistotu, že se mu v obtížné situaci dostane pomoci. Zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování zejména dětí a mládeže (využívání volného času, možnosti sportovního vyžití). Těžiště primární prevence spočívá v rodinách, ve školách a v lokálních společenstvích. (<http://aplikace.mvcr.cz/>). Primární prevence by se měla týkat všech občanů. Chybou je čekat až někdo jiný společnost předělá. Je třeba si uvědomit, že společnost je taková jaká je i proto, že já jsem její součástí.

Sekundární prevence

Sekundární prevence se zabývá rizikovými jedinci a skupinami osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli kriminálních skutků (specializovaná sociální péče) nebo se u nich objeví jiné sociálně patologické jevy. Jde o přímou strategii prevence kriminality (<http://aplikace.mvcr.cz/>). Zde dochází ke zjišťování tzv. predelikventního chování (záškoláctví, napadání spolužáků, drobné krádeže, negativní postoje, lhaní). Zde se otvírá široké pole působnosti pro tzv. sociální asistenty, tj. pro lidi, kteří budou pracovat v terénu přímo mezi ohroženou a rizikovou mládeží. Tito pracovníci by měli navázat osobní kontakty, zajímat se o problémy mladých lidí a o to, co je baví a co by chtěli dělat. Sociální asistenti nejsou jediný, kteří se zabývají sekundární sociální prevencí. Touto problematikou se zabývá řada organizací (výchovné ústavy, pedagogicko-psychologické poradny, církevní a charitativní organizace. Tímto způsobem prevence je snaha odstrašovat pachatele od pokračování v protizákonné činnosti, posilovat prosociální postoje, dovednosti a aktivity.

Terciární prevence

Terciální prevence znamená předcházení recidivě trestné činnosti, orientuje se na jednotlivce a skupiny, kteří se již v minulosti dopustili trestné činnosti a nebo na

osoby, kteří se v minulosti stal oběťmi trestných činů. Jde o přímou strategii prevence kriminality. Terciální prevence je zaměřena na předcházení recidivě mládeže, která se dopustila kriminálních činů, a na znovuzачlenění mezi bezúhonné občany. Cíl terciální prevence spočívá v resocializaci kriminálně narušených osob, a to poskytnout jim např. pracovní uplatnění, včetně rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství, pomoc při získávání bydlení apod.. Jejím cílem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí(<http://aplikace.mvcr.cz/>) kategorie středisek terciální prevence patří různé protidrogové instituce (DROP IN), protialkoholní léčebny, vězení, různé výchovné ústavy a psychiatrické léčebny.

Cílovou skupinou preventivních opatření mohou být:

- Hyperaktivní děti
- Děti selhávající ve škole
- Děti s poruchami chování
- Zneužívané a týrané děti
- Děti z dysfunkčních rodin
- Děti z čtvrtí, kde je vysoká úroveň kriminality
- Děti žijících pod hranicí životního minima
- Děti z rodin, v nichž chybí otec
- Děti s predelikventním chováním

Volba cílové skupiny určuje nejvhodnější preventivní strategii, nejvhodnější prostředí pro ni a okruh osob, které má dítě zahrnovat. Bez jasné definice cílové skupiny, postupu práce s ní a hodnocení efektivity nemůže být prevence přínosná. (Matoušek, Kroftová, 2007, str.)

6. Formy řešení kriminality mládeže

Při výběru forem řešení kriminality (trestu) mládeže je třeba postupovat opatrně, aby nevyvolalo další chuť ke kriminálnímu jednání. Někdy jsou omnoho účinnější postupy hledání účinné pomoci u těch, který jsou často původcem (rodiče a jejich nevšímavost nebo časté sledování brutálních televizních programů) . Je třeba dbát, aby potrestaný necítil nespravedlnost a trest nevnímal jako pomstu silnějšího. Trest musí navodit situaci možnosti nápravy.

6.1 Řešení případů krádeže v prostředí školy

Krádeže jsou nejčastější formy protiprávního jednání, se kterými se lze v prostředí škol setkat. Drobné krádeže se vyskytují ve všech školách a všech stupních vzdělávací soustavy. Pro vypořádání se s daným jevem je nutné se jimi vždy v konkrétním případě zabývat. Předmětem krádeže bývá de facto cokoliv, co někdo může potřebovat. Hmotná škoda není vždy rozhodující, protože pro majitele mají některé předměty osobní a emocionální hodnotu. V případě krádeží není rozhodujícím situačním faktorem čas, ale příležitost. Většinou se kradou věci volně položené a nezabezpečené. Čím menší předmět je a cennější nebo zajímavější, tím je pro zloděje lákavější. Proto je nutné od počátku školní docházky upozornit žáky a jejich zákonné zástupce, že nošení cenných věcí (zejména věcí malých rozměrů) do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Škola ve školním řádu nebo školské zařízení zdůrazní ve vnitřním řádu:

- že (cenné) věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním nemají žáci do školy nebo školského zařízení nosit
nebo
- ředitel školy ve školním řádu určí způsob zajištění těchto předmětů na určeném místě.

I v případě, že bude žákům doporučeno nenosit do školy věci nesouvisející s vyučováním, nelze se odpovědnosti za škodu způsobenou na vnesených nebo odložených věcech jednostranně zprostit a za klenoty, peníze a jiné cennosti se odpovídá do výše 5000 Kč (§ 1 nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník); pokud budou věci převzaty do úschovy, hradí se škoda bez omezení

(33 § 433 a 434 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

Ve školním řádu je třeba uvést, že krádeže jsou protiprávní jednání a jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost hlásit orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí poškozenému nebo jeho zákonnému zástupci, aby se na tyto orgány obrátil.

Škola by měla využít metodický pokyn ministerstva školství k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, který je pod č. j. 20 006/2007 - 51 publikován ve Věstníku MŠMT sešit 11/2007. V něm se uvádí:

„Krádeže, zejména mobilních telefonů, a ničení školního majetku jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání, se kterým se lze v prostředí škol setkat. (<http://aplikace.mvcr.cz/>)

Doporučený postup

- Informovat žáky, že krádež je hanebný čin a současně protiprávní jednání
- Vést žáky k tomu, aby dokázali protiprávní jednání rozpoznat, byli všíímaví vůči svému okolí a v případě, kdy budou svědky takového jednání, ohlásili věc pedagogickému pracovníkovi školy.
- Do školního řádu lze zapracovat sankce, které škola použije v případě, že se někdo dopustí krádeže
- Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě by měl mít možnost pohovořit si o svém jednání s ředitelem nebo ředitelkou školy.
- Je potřeba se zabývat příčinami krádeže. Některé jsou významně polehčující (dítě je ke krádeži donuceno někým jiným, z koho má strach)
- Trvat na náhradě způsobené škody. Je třeba, aby zloděj věc poškozenému vrátil, omluvil se a nabídnul za své chování nějakou kompenzaci
- Je potřeba informovat rodiče o deliktu svého dítěte
- Jedná-li se o škodu většího rozsahu je potřeba informovat Policii ČR a oznámit podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy.

- V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc orgánu sociálně-právní ochrany (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.
- Je důležité se zabývat každou nahlášenou krádeží a vyšetřovat ji. Je to důležité poselství jak pro poškozeného, tak pro zloděje.
- O krádeži a jejím šetření se provádí záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – kdy – kde – jak – proč – čím.....
- Žák bude potrestán až sníženým stupněm z chování – a to bez ohledu na výši škody, kterou svým jednáním způsobil – nezávisle na policejním vyšetření
- v případě dobré spolupráce žáka i rodičů může se přistoupit k mírnějšímu kázeňskému opatření (Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2007

6.1.1 Školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyš. odb. aj. vzdělávání)

Výchovná opatření § 31

§31 (1) Výchovnými opatřeními jsou pochvaly nebo jiná ocenění a kázeňská opatření. Kázeňským opatřením je podmíněné vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení, vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení, a další kázeňská opatření, která nemají právní důsledky pro žáka nebo studenta. Pochvaly, jiná ocenění a další kázeňská opatření může udělit či uložit ředitel školy nebo školského zařízení nebo třídní učitel. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem druhy dalších kázeňských opatření a podmínky pro udělování a ukládání těchto dalších kázeňských opatření a pochval nebo jiných ocenění.

§31 (2) Ředitel školy nebo školského zařízení může v případě závažného zaviněného porušení povinností stanovených tímto zákonem nebo školním nebo vnitřním řádem rozhodnout o podmíněném vyloučení nebo o vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení. V rozhodnutí o podmíněném vyloučení stanoví ředitel školy nebo školského zařízení zkušební lhůtu, a to nejdéle na dobu jednoho roku. Dopustí-li se žák nebo student v průběhu zkušební lhůty dalšího

zaviněného porušení povinností stanovených tímto zákonem nebo školním nebo vnitřním řádem, může ředitel školy nebo školského zařízení rozhodnout o jeho vyloučení. Žáka lze podmíněně vyloučit nebo vyloučit ze školy pouze v případě, že splnil povinnou školní docházku.

§31 (3) Zvláště hrubé slovní a úmyslné fyzické útoky žáka nebo studenta vůči pracovníkům školy nebo školského zařízení se vždy považují za závažné zaviněné porušení povinností stanovených tímto zákonem.

§31 (4) O podmíněném vyloučení nebo o vyloučení žáka či studenta rozhodne ředitel školy nebo školského zařízení do dvou měsíců ode dne, kdy se o provinění žáka nebo studenta dozvěděl, nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy se žák nebo student provinění dopustil, s výjimkou případu, kdy provinění je klasifikováno jako trestný čin podle zvláštního právního předpisu. O svém rozhodnutí informuje ředitel pedagogickou radu. Žák nebo student přestává být žákem nebo studentem školy nebo školského zařízení dnem následujícím po dni nabytí právní moci rozhodnutí o vyloučení, nestanoví-li toto rozhodnutí den pozdější. (<http://zakony-online.cz/>)

6.2 Tresty a ochranná opatření ukládaná mladistvým

Lidská společnost si vytvořila ke své ochraně před nežádoucím chováním systém obranných mechanismů. Jeho součástí je systém sankcí reprezentovaný především trestním právem. (Urbanová, 1998, s.99)

Pro osoby mladší osmnácti let, které se dopustily trestného činu, platí zvláštní režim. Ten je upraven v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže. (Novotný, Zapletal, 2004, s.377)

Zákon se vztahuje na dvě věkové skupiny mládeže:

- **na děti mladší 15 let**

Dítě, které v době spáchání činu jinak trestného nedovršilo 15. rok svého věku – není podle tohoto zákona trestně odpovědné. Dítě mladší než 15 let se dopustí činu jinak

trestného – soud pro mládež učiní opatření potřebná k jeho nápravě – dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče, ochranná výchova.

- **na mladistvé**

Osoba, která v době spáchání provinění dovršila 15. rok a nepřekročila 18. rok svého věku – je trestně odpovědná podle tohoto zákona, bude se proti ní konat soudní řízení. Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění. (<http://aplikace.mvcr.cz/>)

Trestní odpovědnost mladistvého pachatele je podmíněna:

- dosažením zákonem stanoveného věku a jeho přičetností
- dosažením potřebného stupně rozumové a mravní vyspělosti

Pojem rozumová a mravní vyspělost je v zákoně uváděna jako zvláštní druh přičetnosti pachatele. Tato vyspělost však může být ve věku patnácti let velmi rozdílná. Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.

Shledá-li soud mladistvého vinným, neukládá mu trest, ale tzv. opatření. Účelem opatření je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými.

Mladistvému lze uložit jen tato opatření:

- výchovná opatření
- ochranná opatření
- trestní opatření

6.2.1 Výchovná opatření

Usměrňují způsob života mladistvého, a tím podporují a zajišťují jeho výchovu.

Mladistvému lze uložit pouze tato výchovná opatření:

- **dohled probačního pracovníka** (ve vlastní rodině) – pravidelné sledování a kontrola mladistvého s cílem zajištění ochrany společnosti a snížení možnosti

opakování trestné činnosti, odborné vedení a pomoc mladistvému s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život;

- **probační program** (program sociálního výcviku, psychologické poradenství, terapeutický program, program obecně prospěšné činnosti, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, a to s různým režimem omezení v běžném způsobu života);
- **výchovné povinnosti** – bydlet s rodičem nebo osobou zodpovědnou za jeho výchovu, přispívat peněžitou částkou na pomoc obětem trestné činnosti, vykonání společensky prospěšné činnosti, usilování o vyrovnání s poškozeným, náhrada škody, sociální výcvik, psychologické poradenství, terapeutický program, vzdělávací, rekvalifikační programy;
- **výchovná omezení** – zákaz návštěvy nevhodných akcí nebo zařízení, zákaz stýkání s určitými osobami, nezdržovat se na určitém místě, nepřechovávat předměty k páchání trestné činnosti, neměnit místo svého pobytu nebo zaměstnání bez ohlášení probačnímu úředníkovi. Opatření nesmí narušit přípravu mladistvého na budoucí povolání;
- **napomenutí s výstrahou** – vytknutí protiprávnosti spáchaného činu a upozornění na konkrétní důsledky, které mu hrozí. Přenechat potrestání zákonnému zástupci, škole nebo výchovnému zařízení. (Zoubková, Moulisová, 2004, s.107)

6.2.2 Ochranná opatření (zabezpečující)

Je ji možno ukládat alternativně i v náhradní rodině a to v případě, kdy není o výchovu mladistvého postaráno, nebo jeho výchova je zanedbána, prostředí v němž mladistvý žije neposkytuje záruku náležité výchovy. Trvá podle potřeby, nejdéle do 18 let mladistvého. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 156)

- **Ochranné léčení** – ukládá se tomu, kdo v době spáchaní trestného činu byl ve stavu zmenšené přičetnosti, ten kdo se oddává zneužívání návykové látky a trestný čin spáchá pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním. Nejčastěji se ukládá léčení protialkoholní nebo psychiatrické – mělo by trvat. Dokud není splněn jeho účel;

- **Ochranná výchova** - Je určena mladistvým. Ukládá se v případě, kdy selhaly výchovné prostředky – o výchovu mladistvého není náležitě postaráno, dosavadní výchova byla zanedbána nebo to vyžaduje prostředí, ve kterém mladistvý žije. Ochranná výchova je institutem uplatňovaným při souzení mladistvého pachatele – osoba mladší 15 let, před ukončením 18 roku svého věku;
- **Zabrání věci** – věci, které jsou v určitém vztahu k trestnému činu nebo ohrožují bezpečnost lidí, majetku a věci podobného obecného zájmu. Vlastnictví zabrané věci přechází na stát.

6.2.3 Trestní opatření

Trestní opatření musí vzhledem k okolnostem případu a osobě i poměrům mladistvého napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro jeho další vývoj.

Za spáchané provinění může soud pro mládež mladistvému uložit podle zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy tato trestní opatření:

- **obecně prospěšné práce** (založeno na těsnější spolupráci obecních úřadů, Probační a mediační služby, která má zajišťovat jejich širší výkon spolupráce s dalšími organizacemi – charitativní, církevními apod.);
- **peněžitě opatření** – mladistvému může být uloženo toto opatření ve výši 1 000 – 500 000 Kč, je-li výdělečně činný nebo to umožňují jeho majetkové poměry. Výši je možné stanovit také formou denní sazby s přihlédnutím k jeho dennímu výdělku.
- **peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu** – jde o pohrůžku tímto opatřením. Mladistvému se stanoví zkušební doba s tím, že pokud nepovede řádný život bude muset peněžitě opatření zaplatit;
- **propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty** – je možné uložit jedná-li se o věc, která byla ke spáchání provinění použita, nebo o věc proviněním získanou;
- **zákaz činnosti** – soud může tento zákaz uložit pokud to není na překážku přípravě na jeho povolání. Horní hranice sazby nesmí být delší než 5 let;

- **vyhoštění na dobu určitou** – lze uložit jen cizincům, kteří v ČR nemají rodinu a nemají zde ani azyl. Soud přihlédne k rodinným a osobním poměrům mladistvého a dbá, aby nebyl vydán nebezpečí zpustnutí;
- **domácí vězení;**
- **zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce;**
- **odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení);**
- **odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem** - jde o pohružku odnětí svobody s tím, že pokud nepovede řádný život, bude muset vykonat odnětí svobody v příslušné věznici pro mladistvé. Podmíněné odsouzení je u mladistvých přípustné u širšího okruhu trestných činů než u plně trestně odpovědných pachatelů, a to vždy, pokud má soud po provedeném dokazování důvodně za to, že účelu bude dosaženo i bez výkonu uloženého trestu odnětí svobody. U mladistvého stanoví soud pro mládež **zkušební dobu** od jednoho roku do tří let. **Zkušební doba** – jde-li o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů uložit (samostatně nebo vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností), podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace, některá z výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže (dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení, napomenutí s výstrahou);
- **Odnětí svobody nepodmíněně** - toto opatření je posledním prostředkem postihu mladistvého, které lze uložit, pokud žádná opatření nevedla k dosažení účelu zákona – k jeho nápravě. Trestní sazba se snižuje (oproti dospělým) na polovinu, dolní hranice nesmí přesáhnout jeden rok a horní hranice 5 let odnětí svobody. V případě kdy by dospělému pachateli mohl být uložen výjimečný trest, může být opatření odnětí svobody uloženo mladistvému až 10 let.(Tomancová, 2007, s.20)

Opatření výchovná, ochranná a trestní uložená podle trestního zákona musí přihlížet k osobnosti toho, komu je ukládáno, k jeho věku a rozumové a mravní vyspělosti, zdravotnímu stavu i osobním, rodinným a sociálním poměrům. Musí být přiměřené povaze a stupni nebezpečnosti spáchaného činu.

7. Statistika krádeží mladistvých pro rok 2010

Celková kriminalita mládeže zaznamenala v roce 2010 oproti roku 2009 pokles, a to jak u dětí mladších 15 let, tak u mladistvých. Mladiství spáchali celkově v roce 2010 5 339 skutků oproti roku 2009, kdy bylo zaznamenáno 7 123 kriminálních skutků. Pokračuje též snižování podílu mladistvých 3,6 % za rok 2010 na celkovém počtu stíhaných a vyšetřovaných osob. Což je o 0,7 % méně, než předešlém roce 2009.

Varovným signálem může být poměrně vysoký podíl mladistvých na pachatelích loupeží 13,1 %

Nejvyšší podíl mladistvých na celkovém počtu vyšetřovaných a stíhaných osob byl Policií ČR evidován v Moravskoslezském kraji (5,4 %) a v kraji Vysočina (4,9 %), nejnižší naopak v hl. městě Praze (1,5 %).

Děti i mladiství se dopouštějí kromě ublížení na zdraví a ostatní kriminality převážně majetkových provinění, zejména krádeží, krádeží vloupáním a loupeží.

Velká část se řadí do kategorie přestupků (škoda do 5 tis. Kč).

Celkem bylo odsouzeno 2 366 mladistvých osob. Nejvíce mladistvých bylo odsouzeno soudy Severomoravského kraje (674), dále Severočeského kraje (458) a soudy Jihomoravského kraje (385). Nejčastěji byli mladiství odsouzeni za trestné činy proti majetku. (<http://www.mvcr.cz/>)

II. Praktická část

Problematika krádeží páchaná mladistvými delikventy je velmi závažné téma, proto jsem se rozhodla pro výzkum, který budu vést pomocí rozhovorů se žáky a učiteli střední odborné školy v Třebíči. Pomocí tohoto výzkumu bych chtěla zjistit, jaký pohled na tuto problematiku mají nejen učitelé, ale žáci. V jakém obraze vidí své vrstevníky, kteří páchají tento delikt a jaký je motiv, který je vede ke krádežím

7. Cíle výzkumu

Cílem mého výzkumu je odhalit názory učitelů a žáků v otázkách týkajících se krádeží mladistvých. V rozhovoru zjišťuji míru krádeží a jejich motivaci, která způsobuje tento socialněpatologický jev. Prostřednictvím respondentů zjišťuji jejich názory na prevenci krádeží. Může být trestní opatření dostatečným trestem pro mladistvého delikventa. Zda-li vede příslušný trest k trvalé nápravě mladého pachatele.

Hlavní výzkumné otázky, které jsem si zvolila pro výzkum:

1. V jaké míře se vyskytují krádeže na střední odborné škole?
2. Co vede mladistvého k tomu, aby začal krást?
3. Je možné pomocí prevence krádeží nebo následnému trestnímu opatření napravit mladistvého delikventa?

7.1 Výzkumná metoda

Vzhledem k charakteristice výzkumného problému jsem k jeho řešení zvolila kvantitativní výzkum. Vybrala jsem si metodu strukturovaných rozhovorů a jejich následnou analýzu. Před zahájením vlastního rozhovoru jsem vysvětlila dotazovaným účel a cíl mého rozhovoru. Slíbila jsem anonymitu dotazovaného a za jejich souhlasu jsem ke své práci použila diktafon. Doslovné znění výzkumných rozhovorů je uvedeno v přílohách.

Při metodě strukturovaných otázek je tazateli předepsán sled otázek a jejich formulace. (Hartl, 1996, s. 515)

7.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný problém je zaměřen jak pro pedagogy, tak i pro žáky. Během výzkumu jsem spolupracovala s respondenty ze střední odborné školy v Třešti. Vzhledem k tomu, že jsou mezi mladistvými krádeže častým jevem, tak jsem vybrala žáky starších ročníků školy z různého oboru a pedagogy z několikaletou praxí. Rozhovor jsem vedla se třemi dívkami ve věku od 17 do 19 let. Z pedagogického sboru jsem vybrala ženy. První učitelka má mnohaletou praxi v učitelském oboru (nad 30 let). Druhá učitelka ve svém oboru působí teprve několik let (nad 5 let). Výběr respondentů byl omezen jejich ochotou mi poskytnout rozhovor na diktafon. To se ukázalo jako problém, i přes slib anonymity. Někteří z oslovených učitelů byli neochotni spolupracovat nebo byli časově indisponováni. Skupina žáků, ale i někteří učitelé měli zase obavy ze studu „špatných“ odpovědí – rozhovor brali jako nějaký druh zkoušení. Jiní se báli vyslovit své názory.

7.3 Analýza rozhovoru

V této části práce se budu zabývat analýzou rozhovorů, které jsem vedla s výše zmíněnými respondenty. Vzhledem ke zvoleným výzkumným otázkám, jsem si záměrně vybrala pro své rozhovory pedagogy, tak i žáky. Krádeže mladistvých je velmi závažná problematika, proto jsem chtěla vědět, jak se touto otázkou zabývají učitelé, kteří nejen, že vštěpují svým žákům dané učivo, ale vedou je i k socializaci do společnosti. A jaký je pohled mladistvých žáků na tuto problematiku, jaký mají názory na své vrstevníky, kteří páchají tento delikt.

Formulace otázek:

1. Co si představujete pod pojmem krádež?
2. Stali jste se někdy obětí krádeže ve své škole?
3. Pokud ano, jak jste tuto situaci řešili, pokud ne, jak by jste ji řešili?
4. Jsou krádeže uskutečňované mladistvými na vaší škole častým jevem?
5. Z jakého rodinného prostředí pochází mladiství pachatelé?
6. Co vede dospívajícího jedince k tomu, aby začal krást, jaký je jeho motiv?
7. Jsou krádeže uskutečňované mladistvými spontánní nebo plánované?

8. Myslíte si, že školy by se měli více zaměřit na prevenci krádeží? A jakým způsobem by to mělo probíhat?
9. Jakou formu trestního opatření by jste zvolili pro pachatele? A proč?
10. Myslíte si, že v ČR jsou trestní opatření vůči krádežím dostatečná? Co, by jste na nich změnili?
11. Myslíte si, že mladistvý, který se dopustil v minulosti opakované krádeže, je schopen nápravy?

7.3.1 Výzkumná otázka č.1

V jaké míře se vyskytují krádeže na střední odborné škole?

Krádeže se vyskytují na různých typech škol, ať už menší či větší míře. K tomu je potřeba daleko odbornější průzkumu na jednotlivých školách. Já jsem vycházela z formulace odpovědí respondentů.

V rozhovorech s dotazovanými jsem odpovědi hledala v otázkách č. 2, 3 a 4.

Většina z dotazovaných se stali obětí krádeže na své škole.

„Ježíši, mě toho ukradli, nedávno boty ze šatny a to jsem měla skříňku zamknutou, prostě mi někdo vypáčil zámek.“ (otázka č. 1, rozhovor č. 5)

Na tuto otázku mi pouze dvě z dotazovaných odpověděly záporně.

„Tady ve škole jsem příomou obětí nebyla. Ale několikrát jsem řešila situace, kdy došlo ke krádeži mezi žáky, kdy se třeba odcizil mobil, peníze nebo různý cennosti.“ (otázka č.2, rozhovor č.1)

Většina dotazovaných se shodují, že krádeže se dají obtížně řešit, zvláště když byly ukradeny peněžní obnosy.

„Není to jednoduchý vyřešit krádež. Většinou se to nepovede. A mohou si za to i sami žáci, ty od počátku školního roku vědí, že nemaj nosit mobily a cenné věci do školy, aby k takovým věcem zbytečně nedocházelo.“ (otázka č.2, rozhovor č. 1)

„Jak jsem to mohla řešit? Když mi ukradli peníze, je tady x lidí a já nemohla jít a říct: „ty si to ukrad“, prostě to nejde, obvinít někoho.“ (otázka č.2, rozhovor č. 4)

Výskyt krádeží na střední odborné škole považují respondenti za častý jev.

„Určitě. Když to vezmu, co mi bylo od prváku ukradeno, i když to nebyli žádný cennosti.“ (otázka č.3, rozhovor č. 4)

Podle mého názoru je míra krádeží na školách vysoká. K většině odcizených věcí patří mobily žáků, peněžní obnosy a nebo také školní majetek.

Z vlastní zkušenosti vím, že krádeže jsou časté hlavně mezi mladistvými žáky. Nejednou jsem tyto případy řešila. Působím jako učitelka odborného výcviku v oboru cukrář. Kromě osobního majetku, který byl na pracovišti odcizen, se ztrácely i suroviny na výrobu cukrářských výrobků nebo dokonce samotné cukrovinky. Bylo málo případů krádeže, které jsme na pracovišti vyřešili. Většinou chyběly důkazy nebo svědci, kteří by k tomu deliktu mohli něco sdělit.

Aby se krádežím předcházelo, je uvedeno ve školním řádu zákaz nošení cenných věcí a mobilů. Většina žáků tento odstavec školního řádu nedodržuje. Pak je těžké předejít krádežím.

Hodně žáků i podceňuje opatrnost, kterou by mohli vynaložit, aby jim nebyla odcizena jejich cenná věc. Příliš spoléhají na to, když nechají svou peněženku nebo jinou věc uschovanou v batohu, že dotyčný zloděj se ji nepokusí odcizit. Svou opatrnost na své věci vynaloží, až poté co jsou okradeni o svůj majetek.

7.3.2 Výzkumná otázka č. 2

Co vede mladistvého k tomu, aby začal krást?

V této části bych se ráda věnovala sociálnímu prostředí, ze kterého dospívající pochází. Zda mladistvý delikvent pochází tzv. z nižších vrstev sociální skupiny lidí, kde chybí jakékoliv zámezí pro mladého člověka nebo je řádně vychováván příkladnými rodiči. Dále se zde věnuji otázce motivu, které vede mladého adolescenta ke krádeži. Jaká je příčina vedoucí k páchání deliktu a proč?

Touto otázkou jsem se zabývala v otázkách č. 5 a 6.

Většina dotazovaných se shodli, že významným činitelem podporující motiv krádeže je spíše sociální prostředí, ze kterého mladistvý pochází. Do této skupiny většinou řadí i etnické národnosti, jako jsou Rómové.

„Většinou ze sociálních vrstev jako jsou cikáni, tedy Romové, prostě ty co nemaj peníze.“ (otázka č.5, rozhovor č. 2)

„A taky bych k tomu přidala cikány. Romové, ty kradou pořád, hlavně v obchodech.“ (otázka.5, rozhovor č. 5)

Dotazovaní také připouštějí, že mladistvým pachatelem může být i osoba pocházející, jak ze střední třídy, tak i z bohaté rodiny.

„Spíš z těch sociálních rodin, ale můžou bejt taky z normální rodiny, třeba ty děcka z bohatěj rodin, ty kradou jen tak pro zábavu.“ (otázka č. 5, rozhovor č. 5)

V otázce příčiny krádeží se na odpovědi všichni respondenti shodli. Nejhlavnějším motivem krádeže, který podněcuje mladistvého jedince k páchání tohoto deliktu, mohou být drogy. Díky své závislosti, se kloní k tomuto sociálně patologickému jevu. Jako další příčinou krádeže se přiklání k názoru, že neblahý vliv na mladého jedince má vrstevnická parta. Tato vrstevnická parta má negativní vliv na utváření osobnosti mladistvého.

„Parta, že se chce vytáhnout před těma ostatními, nebo ten co bere drogy, aby měl na fet.“ (otázka č.6, rozhovor č. 5)

„Může se chytout špatné party, i když je z dobré rodiny. Začne machrovat, spojí se s tou skupinou, chce se do ní dostat a díky tomu začne brát drogy a krást. Já myslím, že i kvůli těm drogám, dost dětí krade, aby si na to vydělaly.“ (otázka č.6, rozhovor č. 2)

Zajímavým názorem týkající se motivu krádeží bylo, že mladistvého může dohnat ke krádeži i hlad. Dalším neopomíjenou připomínkou k příčině deliktu je, že mladistvý může krást pouze z pohnutky, že se mu ta věc prostě líbí.

„Můj názor je, že některý děti kradou jenom tak, že se mu ta věc prostě líbí, to je podle mě potom špatnej základ v rodině, že to vidí u svých rodičů a nebo, aby se vytáhli před svými kamarády, že něco dokážou ukrást.“ (otázka č.6, rozhovor č. 1)

Myslím si, že mladiství delikventi pocházejí nejčastěji ze sociálních skupin, tedy z chudších poměrů, kde krádeže nebývají ničím výjimečným. Ale také samozřejmě záleží na povaze jedince, jak dokáže odolávat nevhodnému prostředí, které ho vychovává a působí na jeho osobnost. Většina mladých se nechává inspirovat svou rodinou, svým okolím či svými vrstevníky. Ale i v tomto případě nemohu jednoznačně tvrdit, že všichni delikventi jsou ze slabší sociální sféry. Jsou i tací, kteří vyrůstali ve spokojeném rodinném prostředí. Ale během dospívání, kdy se tzv. „hormony bouří“ a rodiče svému dítěti nerozumí, tak hledá pochopení někde jinde a tím se může stát, že se přimkne ke skupině vrstevníků, kteří nemají k trestné činnosti daleko. Tím se může jeho kariéra v pozici mladého delikventa slušně rozjet, ať už v dokazování hrdinství, že dokáže něco ukrást nebo může být typickým uživatelem drog a krádež je jedna z možností, jak si na dávku psychotropních látek vydělat.

7.3.3 Výzkumná otázka č.3

Je možné pomocí prevence krádeží nebo následnému trestnímu opatření napravit mladistvého delikventa?

V této otázce jsem se zabývala účinností prevence, která se vede ve formě přednášek na školách, zda dokáže dostatečně zapůsobit na osobnost mladého člověka. Zda-li jsou trestní opatření vůči mládeži dostatečná. Jakou formu trestního opatření by zvolily pro mladistvého zloděje dotazované osoby? Zda-li jsou trestní opatření vůči delikventní mládeži dostatečná. A je vůbec možné dovést mladého delikventa k trvalé nápravě?

V rozhovorech respondentů jsem hledala odpovědi v otázkách č. 8, 9, 10 a 11.

Dotazovaní všichni připustili, že prevence na školách není, tak účinná, jak by se očekávalo. Podle jejich názoru je sice dobré, že se pořádají různé besedy a přednášky na školách, ale podle nich to nepřináší kýžený výsledek. Většina žáků, kteří účastní těchto akcí, to bere spíše jako úlevu od povinného vyučování.

„Nevím, co k tomu říct. Kdykoliv jsme měli nějakou přednášku, ať už o drogách nebo o Aidsu, tak většinou z toho mají všichni srandu. Tyhle přednášky jsou účinný jen pro někoho.“ (otázka č.8, rozhovor č. 5)

„Abych řekla pravdu, tak nevím, podle mě ta prevence nemá moc velké účinek, když přijde třeba policajt do školy a začne poučovat, děcka z toho mají spíš srandu a klepají si na čelo. Neříkám, že by se to nemělo dělat, ale asi to není moc účinný, stejně si ty děcka dělají, co chtějí.“ (otázka č.8, rozhovor č.3)

Za velmi zajímavý názor respondenta považuji odpověď, kdy by v praxi sloučila preventivní opatření krádeží s formou trestu.

„Dobrou prevencí by byla veřejně prospěšná práce a to přímo před školou pro ty, co něco ukradli ve škole, aby byl vidět, aby se styděl za to, co udělal.“ (otázka č.8, rozhovor č. 4)

Při výběru trestu, který by zvolili pro mladého delikventa, jsem byla celkem překvapená. Delikventního jedince by trestali přísněji, než uvádí trestní zákon. Co se týká názoru na typ trestu, i zde se tazatelé shodli. Většina dotazovaných by jako formu trestu zvolila pro odsouzeného za krádež veřejně prospěšnou práci.

„Ale ty co kradou pro svůj prospěch, tak bych jim dala veřejně prospěšný práce a to co ukradli by museli splácet, prostě to co vydělají tou prací, tak by museli odvádět těm poškozeným.“ (otázka č.9, rozhovor č.3)

„Já bych je nedávala do vězení, protože sedí za naše peníze. Já bych je tamhle nechala makat, dala bych jim nějakou těžkou a špinavou práci, protože ty lidi co jsou poctivý a tuhleto práci dělají a nekradou, tak mají ten život mnohem těžší, než ty co kradou a je jim to jedno. Prostě je zapojit do práce.“ (otázka č.9, rozhovor 2)

Formu trestu by také dotazovaní volili podle závažnosti krádeže, někteří se shodli, že pokud by mladá osoba kradla a měla k tomu závažný důvod, jako je hlad, tak by tohoto zoufalého jedince netrestala.

„Já bych volila trest podle závažnosti, podle velikosti tej krádeže, aby ten zloděj musel dokazovat proč kradl a jak poškodil toho dotyčného a podle toho by se mu vyměřil trest.“ (otázka č.9, rozhovor 4)

Podle většiny názoru respondentů je trestní opatření pro mladého delikventa nedostačující. Z jejich odpovědí na dotaz jsem vyrozuměla, že vězení není dostatečně účinné, jak by se očekávalo. Podle dotazovaných respondentů se odsouzený má ve vězení více než dobře. Proto respondenti nepovažují vězení za dostatečně přísný trest. Podle některých respondentů by bylo nejlepší, kdyby si vydělávali a tak si platili všechny služby, které jim vězení poskytuje.

„Osobně bych ty tresty udělala daleko přísnější, tady se totiž krade a nic se mu nestane a ten dotyčný má z toho srandu. Ve vězení by museli pracovat, aby si vydělali na všechno, co potřebují jako elektriku, jídlo, spaní atd. Abychom to neplatili my.“ (otázka č. 10, rozhovor č. 5)

Někteří respondenti se kloní i k názoru špatné politiky našeho státu, která způsobila, že dnešní mladiství mají tendenci k delikventnímu chování.

„Pokud se dopustí mladiství do 15 let krádeže, tak je za to zodpovědná rodina. Jestli ta rodina svého potomka nějak potrestá, nebo jenom řekne „ty, ty, ty“, to už nikdo neví. Když tomu dítěti je více než patnáct let, tak tam podle zákona nějaké tresty už jsou. Ale naše zákony jsou spíše nedostačující. Můj názor je ten, když to dítě vidí, jak naše společnost krade, jak se všude krade, jak i ty nahoře kradou, a nic se nikomu nestane, jak potom chtějí potrestat ty mladý. To potom by se mělo začít úplně někde jinde.“ (otázka č.10, rozhovor č.1)

„Co si budeme vykládat, každý to ví, že i politici kradou. Všude sama korupce a nikomu se nic nestane a jak se potom máme chovat my. Musí se stát něco v té vládě.“ (otázka č. 10, rozhovor č. 2)

Všichni dotazovaní respondenti se shodli na názoru, že mladistvý delikvent, který se již dopustil krádeže je schopen nápravy. Ale záleží na určitých podmínkách, a to třeba na stáří delikventa nebo ochoty vůbec něco změnit ve svém dosavadním životě.

„Podle toho kolik mu je, třeba ten starší, se asi nedá napravit, ty mladší, třeba děcka se snad dají ještě napravit.“ (otázka č.11, rozhovor č. 3)

„Jak kdo a jak kterej. Některý se dají napravit, jiní třeba ani o to nestojí“ (otázka č.11, rozhovor č. 4)

Na většině škol se vedou různé přednášky a besedy zaměřené na určité téma. Většina z těchto přednášek má mít preventivní účinek, jak se třeba vyhnout drogám nebo jak se chránit před nákazou pohlavních chorob. Podle mého názoru je to sice přínosná věc, ale asi není dostatečně účinná. Je spousta mladistvých, kteří vědí, že krást nebo brát drogy je špatná věc a že má i své následky, ale i přesto ve svém konání budou pokračovat. Je potřeba pro prevenci krádeží více vykonat, aby se o nich nejen besedovalo, ale konaly se i různé projekty, do kterých by mohla být zapojena jak škola, tak i rodiče se svými potomky.

Opatření a různé formy trestů za krádeže mladistvých je podle mého názoru částečně dostatečná. Musím souhlasit s respondenty, že zavedením pracovní činnosti, jako jednu z forem trestu, by bylo přínosné nejen pro samotného pachatele, ale i pro ostatní občany státu. Penězi, které by pachatel vydělal, by nejen zaplatit veškeré výlohy, které byly v průběhu vyšetřování, soudu a jeho pobytu ve vězení vynaloženy, ale ještě by musel odškodnit svou oběť, kterou okradl. Podle mého názoru by tento trest měl nejen větší účinek na nápravu mladistvého pachatele, ale byla by to i dobrá prevence před páčáním další trestné činnosti.

7.4 Závěr šetření

V praktické části bakalářské práce jsem se zaměřila na krádeže žáků střední odborné školy v Třešti. Zvolila jsem metodu výzkumného rozhovoru. Strukturovaný rozhovor byl veden s několika respondenty. Respondenty jsem vybírala mezi žáky vyšších ročníků a mezi pedagogickými pracovníky střední odborné školy. Se souhlasem dotazovaných byl použit diktafon a všem jsem kladla stejné otázky. Práce na tomto výzkumu mě bavila. Během rozhovoru se žáky mě překvapila jejich reakce na danou

problematiku. Na krádeže vrstevníků pohlížejí velmi kriticky. Zvláště při výběru formy trestu by byli daleko méně shovívavější, než trestní zákoník.

Během rozhovoru se mi potvrdily mé předpoklady, ale musím konstatovat, že problematika adolescentů je daleko závažnější a je potřeba se tímto tématem více zabývat a následně hledat možná řešení, která by byla dostatečně účinná.

Závěr

Závěrem bych se ráda pokusila shrnout mé poznatky zabývající se krádežemi mladistvých. Téma krádeže mladistvých zahrnuje širokou problematiku, a proto je velmi obtížné zasáhnout veškeré otázky týkající se dané sféry. Z hlediska analýzy jednotlivých etap vývoje adolescentů docházím k závěru, že člověk je složitý „mechanismus“, který ve svých jednotlivých fázích života vykazuje jistý způsob chování, které není mnohdy odpovídající normám dnešní společnosti. Ovšem daný typ neadekvátních reakcí není možný vždy jednoznačně označit za chování delikventní. Výskyt takových neadekvátních projevů v chování jedince je potřeba minimalizovat již v mladém věku, dokud jsme schopni rozeznat jejich skutečnou příčinu. Za jednoho z nejdůležitějších činitelů, který může ovlivnit počáteční delikventní jednání mladistvého, považuji sociální prostředí. Jak ve svých kapitolách uvádím, jedná se o vliv rodiny, školního prostředí a také vrstevnických part. Rodina znamená pro dítě útočiště, zázemí, ale i vzor, kterým je ovlivňováno. Možnou příčinou závadového chování a následné dráhy kriminality je právě selhání v rodině. Dítě tak vyhledává pomoc a připoutává se k jinému činiteli, jež mohou být například vrstevnické party.

Na základě teoretického vymezení jsem se snažila upozornit na způsoby krádeží, jejich cíle, motivy a příčiny krádeže. Dále v kostce nastiňuji různá preventivní opatření, které vedou k nápravě mladistvého delikventa. V další kapitole upozorňuji na možnosti řešení krádeží v prostředí školy a její preventivní opatření. V bakalářské práci lze se dočíst o různých formách trestů a ochranném opatření ukládaná mladistvým delikventům.

Téma této bakalářské práce mě skutečně zaujalo, přimělo mě nastudovat řadu článků a odborné literatury. Získala jsem nové poznatky a skutečnosti, které se vztahují k tomuto tématu.

Krádeže mladistvých je velký problém naší společnosti a je potřeba se mu více věnovat a tak vynaložit větší úsilí na preventivní a trestní opatření, který by tento delikt eliminoval na minimum.

Resumé

Bakalářská práce se zabývá krádežemi dospívající mládeže na středních odborných školách. Teoretická část je především věnovaná této problematice . První kapitola je věnována období dospívání. V dalších kapitolách jsou nastíněny vnější a vnitřní příčiny, které vedou mladistvého ke krádeži. Zbývající kapitoly jsou zaměřeny na pojem krádež, prevenci krádeže a formy trestního opatření.

Praktická část se zabývá metodologií, která byla při výzkumu použita, zdůvodněním výzkumného záměru a samotnou analýzou výzkumného materiálu. V tomto případě šlo o rozhovory vedené s účelově vybranými pedagogickými pracovníky a žáky odborné školy.

Následuje závěrečné shrnutí poznatků, přílohy a seznam použité literatury.

Summary

This thesis deals with the theft of adolescents in secondary vocational schools. The theoretical part is mainly devoted to this issue. The first chapter is devoted to adolescence. The following chapters outline the external and internal reasons that lead to juvenile theft. The remaining chapters focus on the concept of theft, theft prevention and the form of criminal measures.

The practical part deals with the methodology that was used in research, with explanation of the research plan and the analysis of research material. In this case, interviews were conducted with purposefully selected teaching staff and the pupils of vocational schools .

The last part consists of the final findings, attachments and the list of references.

Použitá literatura

FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*, Praha : Grada Publishing, a. s. 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3

GALBAVY, L. Vplyv rodiny na páchnie trestnej činnosti rizikovou mládežou. In TRUHLÁŘOVÁ, Z., SMUTEK, M. *Riziková mládež v současné společnosti*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2006. s. 94 – 102. ISBN 80-7041-044-2

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-X.

HLADÍLEK, M. *Sociálně patologické jevy a výchova*. Praha : Vysoká škola J.A. Komenského, 2004. 30 s.

CHALOUPKA, L., *Úvod do sociální patologie V., volný čas, parta a zájmová sféra obtížně vychovatelných dětí a mládeže*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. 74 s. ISBN 17-378-86

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. 288 s. ISBN 80-7178-535-0.

KAPR, J. et al. *Sociální deviace, sociologie nemoci a medicíny*. 2 vyd. Praha: SLON, 1997. 109 s. ISBN 80-85850-03-6

KYRIACOU, CH. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha : Portál, 2005. 152 s. ISBN 80-7178-945-3

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9

MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, Praha : Grada Publishing a.s. 2009, 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.

NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. Praha : ASPI Publishing , a. s. 2004. 452 s. ISBN 80-7357-026-2

POKORNÁ, J., ZLÁMAL, J. *Vybrané sociálně patologické jevy. Sborník učebních textů II.* [online] Praha: 2003. Dostupný z WWW: <www.skolamv.cz/publikace/socpat2.doc>

POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A. *Prevence sociálně patologických jevů: Manuál praxe*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s., 2001. s. 24 ISBN 80-86568-04-0.

SKOPALOVÁ, J. *Vybrané kapitoly ze sociálních deviací*. Olomouc : Polygrafické středisko VUP, 2002. 42 s. ISBN 80-244-0146-0.

SLOMEK, Z. *Speciální pedagogika, etopedie*, České Budějovice: ZSF JČU, 2006. 43 s. ISBN nemá.

ŠTÍPEK, J. *Sociální příčiny poruch chování obtížně vychovatelné mládeže*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 96 s. ISBN 80-7178-648-9

TOMANCOVÁ, J. a kol. *Základy práva (nejen) pro školy*. Boskovice: Právo, 2007. 360 s. ISBN 80-7326-110-3

URBANOVÁ, M., *Sociální kontrola a právo*, Brno : Masarykova univerzita, 1998. 191 s. ISBN 80-210-1947-6

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 2. vyd. Praha : Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha : Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8

VALIŠOVÁ, A., KAŠÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele*, 2. vyd. Praha : Grada Publishing a.s. 2011, 456 s. ISBN 978-80-247-3357-9

Věstník ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy české republiky. Praha : Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2007. Vychází měsíčně.

ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*, Praha : Armex Publishing s.r.o., 2004. 141 s., ISBN 80-86795-05-5

Internetové zdroje:

Bezpečnost a prevence.*Prevence kriminality* [online]. 2010 [cit. 2011-11-23]

<<http://www.mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx>>

Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2010 (ve srovnání s rokem 2009). *Statistiky kriminality – dokumenty* [online]. Praha 2011,[citováno 2012-02-02]

<<http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>>

Volný čas a prevence u dětí a mládeže [online]. Praha 2002 [citováno 2011-12-15]

<www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/olnycas.pdf>

Zákony online. *Školský zákon (Školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyš. odb. aj. vzdělávání)* [online] [citováno 2012-01-03]

< <http://zakony-online.cz/>>

Seznam příloh

A – doslovné přepisy výzkumných rozhovorů (rozhovory č.1-5)

Rozhovor č. 1

Učitelka (57 let)

1. Co si představujete pod pojmem krádež?

Pod pojmem krádeže si představuji odcizení nějakých věcí, (pauza) co mi nepatří, co patří třeba sousedovi a co vezmu nebo ukradnu to je pro mě krádež.

2. Stali jste se někdy ve své škole obětí krádeže?

Tady ve škole jsem přímou obětí nebyla. Ale několikrát jsem řešila situace, kdy došlo ke krádeži mezi žáky, kdy se třeba odcizil mobil, peníze nebo různé věci.

3. Pokud ano, jak jste tuto situaci řešili, pokud ne, jak by jste ji řešili?

(zamyšlení) Není to jednoduché vyřešit krádež. Většinou se to nepovede. A mohou si za to i sami žáci, ty od počátku školního roku vědí, že nemají nosit mobily a cenné věci do školy, aby k takovým věcem docházelo. (pauza) Nedávno odcizili mé žákyni řetízek, nebyl ani moc cenný, ale měla k němu citový vztah, dostala ho od maminky. Informovala jsem žáky, že byl ukradnut řetízek a i když sem na to neměla právo, tak jsem je požádala, aby mi ukázali obsah svých kapes a batohu. Nic se samozřejmě nenašlo. Ta žačka pak ještě promluvila se svými spolužáky o tom, že jí na tom řetízku velmi záleží, a byla by ráda, kdyby jí ho ten dotyčný vrátil na určité místo a tím pádem se nebude po tom dotyčném zloději pátrat. I to se nepovedlo. Celou věc jsem oznámila zástupci, ten o tom udělal záznam a tím ta věc prostě skončila (povzdych).

4. Jsou krádeže uskutečňované mladistvými na vaší škole častým jevem?

Nevím, to je těžké posoudit, je spousta žáků, kteří ani nenahlásí, že jim bylo něco ukradeno. Kdybych to měla posoudit za ty léta, co tu jsem, tak mi připadá, že je to čím dál horší. Tak před 20 lety, když se tu něco ztratilo, tak to byla veřejná ostuda. Tehdejší ředitel byl na to pes. Díky množství právům, co dneska mají ty děti, tak je to hrozný.

5. Z jakého rodinného prostředí pochází mladistvý pachatel?

To je různý. Někteří pochází z těch nejchudších poměrů, tak i z těch bohatších. Těžko říct, ale řekla bych, že spíš více z těch problémových skupin nebo taky z etnických skupin jako jsou Romové. Tam to začíná. Ale netvrdila bych zase, že ty co mají doma všechno, nic neukradnou.

6. Co vede dospívajícího jedince k tomu, aby začal krást, jaký je jeho motiv?

Můj názor je, že některý děti kradou, jenom tak, že se mu ta věc prostě líbí, to je podle mě potom špatnej základ v rodině, že to vidí u svých rodičů a nebo, aby se vytáhli před svými kamarády, že něco dokážou ukrást. Také se hodně krade kvůli drogám nebo alkoholu.

7. Jsou krádeže uskutečňované mladistvými spontánní nebo plánované?

Určitě spontánní. To co se mi líbí, to ukradnu. Ale jsou i případy, že si třeba vyhlídnu auto, které se mi líbí, tak si naplánuju, že ho ukradnu. Ale u těch dospívajících je to spíše spontánní.

8. Myslíte si, že školy by se měli více zaměřit na prevenci krádeží? A jakým způsobem by to mělo probíhat?

Asi měli. Ale podle mě, tomu škola moc nepomůže, když to děti vidí všude kolem sebe, když jejich rodina krade, když sousedé kradou. Jsem prostě takového názoru. Jsem věřící a tam je, že nepokradeš, je to hřích, když pokradeš. V dnešní době se naše mládež ničeho nebojí, nemají žádnou zábranu. My když jsme byli malý, tak jsme se báli něco ukrást, protože to byl pro nás hřích, ale ty dnešní děcka se ničeho nebojí. Proto si myslím, že tomu škola těžko pomůže. Základ by měl být v rodině.

9. Jakou formu trestního opatření byste zvolili pro pachatele? A proč?

Nejlepší by bylo, kdyby něco odpracovali, takové peněžní návraty nemaj cenu. Spíše je potrestat prací, zvláště, když je to opakovaný, aby si to ten dotyčný člověk zapamatoval. Tím, že to vrátí nebo zaplatí, není zas tak velkej trest. Ale asi to nejde provést v naší skvělé společnosti (rozčilení).

10. Myslíte si, že v ČR jsou trestní opatření vůči krádežím dostatečná? Co, by jste na nich změnili?

Pokud se dopustí mladiství do 15 let krádeže, tak je za to zodpovědná rodina. Jestli ta rodina svého potomka nějak potrestá, nebo jenom řekne „ty, ty, ty“, to už nikdo neví. Když tomu dítěti je více než patnáct let, tak tam podle zákona nějaké tresty už jsou. Ale naše zákony jsou spíše nedostačující. Můj názor je ten, když to dítě vidí, jak naše společnost krade, jak se všude krade, jak i ty nahoře kradou, a nic se nikomu nestane, jak potom chtějí potrestat ty mladý. (rozčilení) To potom by se mělo začít úplně někde jinde.

11. Myslíte si, že mladistvý, který se dopustil v minulosti opakované krádeže, je schopen nápravy?

(zamyšlení) Já myslím, že ano. Já nikoho neztracuju, každý má šanci. Nejsou všichni stejní, někdo krade opravdu z nutnosti, třeba že má hlad, nebo, že rodiče

nemaj peníze a nějaká věc se mu líbí, tak ji ukradne. Myslím, že jsou takový případy, že se ty děcka dají napravit.

Rozhovor č. 2

Učitelka (34 let)

1. Co si představujete pod pojmem krádež?

Pod pojmem krádeže si představuju, že nějaká osoba něco odcizí osobě druhé, nějakou věc nebo peníze a tak.

2. Stali jste se někdy obětí krádeže ve své škole?

No stala. Chvilku potom, co jsem sem nastoupila, tak mi někdo ukradl peníze z peněženky.

3. Pokud ano, jak jste tuto situaci řešili, pokud ne, jak by jste ji řešili?

Abych pravdu řekla, ta nijak. Spíš jsem se za to styděla, že jsem se nechala, tak jednoduše okrást a taky jsem se styděla za svou nezodpovědnost, že sem tu peněženku, nechala jen tak povalovat na svém stole. Ale byla to jenom chvilka, jenom jsem si odskočila. Nezachovala jsem se nejlíp. V té době mě to hrozně štválo. Teď už je to pryč. Jsem daleko opatrnější.

4. Jsou krádeže uskutečňované mladistvými na vaší škole častým jevem?

Určitě, jo. Je plno žáků, kteří krádež považují za zcela něco normálního. Snad nemají žádné výčitky svědomí ani stud.

5. Z jakého rodinného prostředí pochází mladiství pachatel?

Většinou ze sociálních vrstev jako jsou cikáni, tedy Romové, prostě ty co nemají peníze. Ale na chlast a na cigarety peníze mají. Takže, kde je to rozmezí? Dělat se jim nechce (rozčilení). Je tedy sice pravda, že v dnešní době, ta práce taky není. Ale i když byla, tak stejně dělat nechtěly.

6. Co vede dospívajícího jedince k tomu, aby začal krást, jaký je jeho motiv?

Může se chytout špatné party, i když je z dobré rodiny. Začne machrovat, spojí se s tou skupinou, chce se do ní dostat a díky tomu začne brát drogy a krást. Já myslím, že i kvůli těm drogám, dost dětí krade, aby si na to vydělaly.

7. Jsou krádeže uskutečňované mladistvými spontánní nebo plánované?

Já když to teď sleduji v televizi, tak mám pocit, že plánovaný. Některý, jo. Ale jsou i situace, kdy si řeknou, že ukradnou třeba flašku vína nebo cigarety. Nedávno jsem viděla dokument, o dětech, jak jsou organizovaný ve větších městech a kradou a pak natvrdo to co vzaly dávají dospělým. Je to velký problém.

8. Myslíte si, že školy by se měli více zaměřit na prevenci krádeží? A jakým způsobem by to mělo probíhat?

Mě se líbí, že třeba na základce chodí policajti a dělají přednášky o drogách. Takové přednášky by měli být v rámci výuky, vstoupovat to těm dětem do hlavy. Nechápu, jak může být důležitá taková aktualita v občanské výchově, když jsou daleko horší věci, o kterých by se mělo mluvit a vtoukat to dětem do hlavy, a hlavně a co je důležité, že to taky není jenom na nás učitelích, ale i na vládě, aby udělala nějaké opatření, aby ty děti, co kradou věděli, že se jim něco stane, že budou opravdu za to potrestány. Můžeme dělat besedy a přednášky, ale co vždycky platilo a bude platit je účinný trest, ale musí být dostatečný.

9. Jakou formu trestního opatření by jste zvolili pro pachatele? A proč?

(Zamyšlení) Já bych je nedávala do vězení, protože sedí za naše peníze. Já bych je tamhle nechala makat, dala bych jim nějakou těžkou a špinavou práci, protože ty lidi, co jsou poctiví a tuhleto práci dělají a nekradou, tak mají ten život mnohem těžší, než ty co kradou a je jim to jedno. Prostě je zapojit do práce. A proč? (opět zamyšlení) No, aby si v té své hlavě uvědomily, že život není o tom, jen se tak flákat, že poctiví lidi, co potřebují peníze si je musí vydělat a právě třeba tou těžkou prací, že jim nic jiného nezbyvá. Nejhorší na tom je, že v dnešní době, kdy není práce, ani peníze se ta kriminalita bude rozšiřovat. Věřím tomu, že jo.

10. Myslíte si, že v ČR jsou trestní opatření vůči krádežím dostatečná? Co, by jste na nich změnili?

Podle mě jsou nedostatečná. Co si budeme vykládat, každý to ví, že i politici kradou. Všude sama korupce a nikomu se nic nestane a jak se potom máme chovat my. Musí se stát něco v té vládě. (zamyšlení) Kolikrát ty zlodějčci jsou tak vynalézaví, že my nestačíme ani koukat, jako to s tou účtenkou v supermarketech a nic jim nemůžeme dokázat. Taky mají takových práv, o kterých nemáme ani ponětí. Nemůžeme jim dokázat, že nás okradly i když jsme o tom zcela přesvědčeni. (opět zamyšlení) Ve středověku se za krádeže, sekaly ruce (smích). Když si to představím, tak většina z nás by byla bez rukou.

11. Myslíte si, že mladistvý, který se dopustil v minulosti opakované krádeže, je schopen nápravy?

Já jsem taková, že si myslím, že v některých případech to funguje. Jak už jsem se zmínila předtím, že i ty slušný děti se můžou do špatné party, stačí jenom špatné období, třeba puberta. A třeba za pět let si pak uvědomí a řekne si: „Pro boha, co

dělám“. Není to prostě daný, že ty, co kradou, budou krást i v budoucnu, že jsou schopni nápravy. Nevěděla bych to tak černě. (smích)

Rozhovor č. 3

Studentka (19 let)

1. Co si představujete pod pojmem krádež?

Vzít nějakou věc, která mi nepatří.

2. Stali jste se někdy obětí krádeže ve své škole?

Ne.

3. Pokud ano, jak jste tuto situaci řešili, pokud ne, jak by jste ji řešili?

(krátké zamyšlení) Pokud by se mi to stalo, tak bych to oznámila třídní a pak by se to asi řešilo, záleželo by asi na situaci a taky na tom co by mi ukradli.

4. Jsou krádeže uskutečňované mladistvými na vaší škole častým jevem?

Nevím, ale když vidím, co se tady kolikrát holkám ztratilo, tak asi jo.

5. Z jakého rodinného prostředí pochází mladiství pachatel?

Já to vidím tak napůl, že to může být jak z těch sociálních rodin, tak i z normální rodiny, že může začít krást, protože to může bejt i vina rodičů, že se jim dostatečně nevěnujou. A ti z těch sociálních je to tak, že nemaj dost peněz a něco se jim líbí a kradou a nebo se dostanou do nějaký tý partičky, no. (smích)

6. Co vede dospívajícího jedince k tomu, aby začal krást, jaký je jeho motiv?

Špatná rodina nebo sociální rodina, kradе protože na to nemaj a nebo taky feťák nebo bezdomovec

7. Jsou krádeže uskutečňované mladistvými spontánní nebo plánované?

Spíše spontánní, spousta děcek jde třeba do obchodu a co se jim líbí, tak to ukradnou nebo že maj hlad.

8. Myslíte si, že školy by se měli více zaměřit na prevenci krádeží? A jakým způsobem by to mělo probíhat?

Abych řekla pravdu, tak nevím, podle mě ta prevence nemá moc velkej účinek, když přijde třeba policajt do školy a začne poučovat, děcka z toho mají spíš srandu a klepaj si na čelo. Neříkám, že by se to nemělo dělat, ale asi to není moc účinný, stejně si ty děcka dělaj, co chtěj.

9. Jakou formu trestního opatření by jste zvolili pro pachatele? A proč?

(zamyšlení) No ty co ukradnou jídlo, protože mají hlad, tam těm snad ani nejde dát trest vězení. Ale ty co kradou pro svůj prospěch, tak bych jim dala veřejně

prospěšný práce a to co ukradli by museli splácet, prostě to co vydělaj tou prací, tak by museli odvádět těm poškozenějm.

10. Myslíte si, že v ČR jsou trestní opatření vůči krádežím dostatečná? Co, by jste na nich změnili?

Tyhle tresty jsou o ničem, když je zavřou třeba na rok, pak se valej ve vězení a pak spokojeni vylezou a jako by se nic nestalo. Dala bych přísnější tresty, aby si to zapamatovali, že to co udělali se dělat nesmí.(rozčílení)

11. Myslíte si, že mladistvý, který se dopustil v minulosti opakované krádeže, je schopen nápravy?

Podle toho kolik mu je, třeba ten starší, se asi nedá napravit, ty mladší, třeba děcka se snad dají ještě napravit.

Rozhovor č. 4

Studentka (17 let)

1. Co si představujete pod pojmem krádež?

Odcizení nějaké věci.

2. Stali jste se někdy ve své škole obětí krádeže?

Stala a ne jen jednou, v prváku mi ukradli několikrát peníze a cigára.

3. Pokud ano, jak jste tuto situaci řešili, pokud ne, jak by jste ji řešili?

(rozzlobený hlas) Jak jsem to mohla řešit? Když mi ukradli peníze, je tady x lidí a já nemohla jít a říct: „ty si to ukrad“, prostě to nejde, obvinít někoho.

4. Jsou krádeže uskutečňované mladistvými na vaší škole častým jevem?

Určitě. Když to vezmu, co mi bylo od prváku ukradeno, i když to nebyli žádný cennosti. Většinou to byli drobný, co jsem měla v bundě nebo cigára. Ale to je pořád neomlouvá. Mě by nic takovýho nenapadlo někomu hrabat v bundě a vybrat všechno, co tam je. To podle mě není normální.

5. Z jakého rodinného prostředí pochází mladiství pachatel?

(krátké zamyšlení) No to je složitý, on může pocházet aj z normální rodiny. Ten dotyčný člověk má určitou charakteristiku, on je určitá osobnost, jinak myslí jo, prostě i ten co pochází ze slušný rodiny může něco ukrást, třeba tím, že se dostane nějaký party, taky ho může stáhnout ten kolektiv. Ale spíš si myslím že pochází z těch sociálních rodin, co jsou závislí na státu, vědí, že na tom nejsou nejlíp. Ale taky, jsem se setkala s tím, když jsem byla na základce, měla jsem spolužáka a ten byl právě ze sociální rodiny, každém se ho stranil, přitom byl strašně hodnej, jednou se v družině ztratilo drahý autíčko a někdo mu dal do batohu obal od toho autíčka, takže byl obviněnej z toho, že to auto ukrad, a nakonec se zjistilo, že von to nebyl. A i když von to nebyl, tak už to na něm zůstalo, už to z toho člověka nesundáte a on pak s tou nálepkou bojuje hodně dlouho, než se jí zbaví.

6. Co vede dospívajícího jedince k tomu, aby začal krást, jaký je jeho motiv?

No může to bejt parta, aby jako mezi nima nějak vyčníval, nebo to může bejt i drogově závislejš nebo na alkoholu. Nebo taky psychicky vyšinutěj, třeba ten co hraje automaty.

7. Jsou krádeže uskutečňované mladistvými spontánní nebo plánované?

Podle toho, jak je to velká krádež, že to když je to velká krádež, tak je spíš plánovaná. Ale když jde o něco Malého, že třeba něco vidí, co se mu líbí, tak to ukradne a neplánuje to.

8. Myslíte si, že školy by se měli více zaměřit na prevenci krádeží? A jakým způsobem by to mělo probíhat?

Dobrou prevencí by byla veřejně prospěšná práce a to přímo před školou pro ty, co něco ukradli na ve škole, aby byl vidět, aby se styděl za to, co udělal.

9. Jakou formu trestního opatření by jste zvolili pro pachatele? A proč?

Já bych volila trest podle závažnosti, podle velikosti tej krádeže, aby ten zloděj musel dokazovat proč kradl a jak poškodil toho dotyčného a podle toho by se mu vyměřil trest. A ještě by musel odškodnit toho okradeného.

10. Myslíte si, že v ČR jsou trestní opatření vůči krádežím dostatečná? Co, by jste na nich změnili?

Všechno bych změnila, tyhle tresty jsou o hovně. (rozhořčení) Já bych to dělala, jak ve středověku, tam byli alespoň tresty, oni by si to pak rozmysleli něco ukrást. (krátké zamyšlení) Na formě trestu by pak taky záleželo na tom co ukradnou a proč to ukradnou.

11. Myslíte si, že mladistvý, který se dopustil v minulosti opakované krádeže, je schopen nápravy?

(zamyšlení) Jak kdo a jak kterej. Některý se dají napravit, jiní třeba ani o to nestojí

Rozhovor č. 5

Studentka (18 let)

1. Co si představujete pod pojmem krádež?

Odcizení

2. Stali jste se někdy ve své škole obětí krádeže?

(smích) Ježíši, mě toho ukradli, nedávno boty ze šatny a to jsem měla skříňku zamknutou, prostě mi někdo vypáčil zámek. Hlavně že jsou na šatnách kamery. Ale asi k ničemu. (rozčílení)

3. Pokud ano, jak jste tuto situaci řešili, pokud ne, jak by jste ji řešili?

Nahlásila jsem to na vrátnici školy, napsali si o tom nějaký záznam a tím ta věc skončila. Nasralo mě to, ty boty nebyly zrovna levný a oni s tím nic nedělali. (rozhořčení)

4. Jsou krádeže uskutečňované mladistvými na vaší škole častým jevem?

(rozčílení) Vo tom žádná. Za tu dobu, co tady jsem, mi ukradli takovej věci. Kromě těch bot, tak peníze, cigára a prostě toho bylo dost. V druháku mi taky někdo ukrad mobil, sice byl starej, ale nasereto.

5. Z jakého rodinného prostředí pochází mladiství pachatel?

Spíš z těch sociálních rodin, ale můžou bejt taky z normální rodiny, třeba ty děcka z bohatěj rodin, ty kradou jen tak pro zábavu. A taky bych k tomu přidala cikány. Romové, ty kradou pořád, hlavně v obchodech. Nedávno jsem šli z mladým ze City (obchodní dům) a vyběhl ze dveří cikán a v ruce kabelku a za ním ostraha. To už není normální, aby kradli v City parku. (rozčílení) Třeba, jak máte v KFC tu kolu zdarma, tak cikáni si vyhrabou z koše kelímek a normálně si jí jdou načepovat. Nemám je prostě ráda, zvláště potom co mi udělali. Ale zase nemůžu říct, že jsou všichni hrozný, některý jsou v pohodě, ale spíš se jim vyhejbám. (zamyšlení) A ještě bych k tomu přidala feťáky, co potřebujou peníze na dávku a nebo taky alkoholici, bezdomovci a ty co hrajou automaty. Já bych ty automaty zrušila.

6. Co vede dospívajícího jedince k tomu, aby začal krást, jaký je jeho motiv?

Parta, že se chce vytáhnout před těma ostatními, nebo ten co bere drogy, aby měl na fet.

7. Jsou krádeže uskutečňované mladistvými spontánní nebo plánované?

Nevím. Asi, jak kdy a jak co. Ty co fetujou, kradou spíše neplánovaně, ty ukradnou to co vidí, aby to mohli prodat a mít prachy na dávku. To se asi neplánuje.

8. Myslíte si, že školy by se měli více zaměřit na prevenci krádeží? A jakým způsobem by to mělo probíhat?

Nevím, co k tomu říct. Kdykoliv jsme měli nějakou přednášku, ať už o drogách nebo o Aidsu, tak z toho většinou z toho mají všichni srandu. Tyhle přednášky jsou účinný jen pro někoho. Já bych spíše udělala lepší opatření, aby to ty zloděje nelákalo něco ukrást, třeba šatny na čipy, aby každý měl svůj čip a podle toho, když se něco ukradne, tak se pozná, kdo tam naposledy byl.

9. Jakou formu trestního opatření by jste zvolili pro pachatele? A proč?

Ty co něco ukradnou, tak jim bych dala trest, aby vyplatili peníze za to co ukradnou a nebo tu věc, ale určitě bych jim nedala dva, tři roky ve vězení, spíš ty veřejně prospěšný práce nebo je držet zkrátka, to co by na ně platilo. Vězení pro ně nic neznamená, tam se jenom válejí. Já bych volila trest podle závažnosti, podle velikosti tej krádeže, aby ten zloděj musel dokazovat proč kradl a jak poškodil toho dotyčného co okradl a podle toho by se mu vyměřil trest. A ještě by musel odškodnit toho okradeného.

10. Myslíte si, že v ČR jsou trestní opatření vůči krádežím dostatečná? Co, by jste na nich změnili?

Osobně bych ty tresty udělala daleko přísnější, tady se totiž krade a nic se mu nestane a ten dotyčným má z toho srandu. Ve vězení by museli pracovat, aby si vydělali na všechno, co spotřebujou jako elektriků, jídlo, spaní atd. Abychom to neplatili my a k tomu by museli, ještě odškodňovat ty, co okradl.

11. Myslíte si, že mladistvý, který se dopustil v minulosti opakované krádeže, je schopen nápravy?

Nevím, to je těžký, podle toho jestli chce se vůbec napravit.